

RAŠYTOJŲ NAMAS

Antakalnio g. 8

2023 metais minėsime Vilniaus miesto 700 metų jubiliejų. Ta proga Antakalniečių bendruomenė nusprendė supažindinti vilniečius su istoriniu tapusiu Rašytojų namu, įrengiant prie įvažiavimo į Antakalnio g. Nr 8 namo kiemą tris standus, kuriuose pristatoma pirmųjų namo gyventojų biografijos ir kūryba.

Kultūros rėmimo programų projektas
Projektą remia: Vilniaus miesto savivaldybė, Antakalnio seniūnija.
Projekto rengėjai – asociacija „Antakalniečių bendruomenė“.

2021.09.10 – 2022.12.21

Turinys

Aleksas Baltrūnas	4
Alfonsas Bieliauskas	6
Aleksandras Gudaitis-Guzevičius	8
Algimantas Baltakis	10
Antanas Jonynas	12
Antanas Miškinis	14
Bronius Pranskus-Žalionis	16
Grigorijus Kanovičius	18
Hiršas Ošerovičius	20
Jonas Avyžius	22
Jonas Dovydaitis	24
Jonas Lankutis	26
Justinas Marcinkevičius	28
Kazys Ambrasas	30
Kazys Saja	32
Kostas Kubilinskas	34
Marijonas Krasauskas	36
Mykolas Sluckis	38
Teofilis Tilvytis	40
Viktoras Miliūnas	42
Vytautas Galinis	44
Vytautas Kubilius	46
Vladas Mozūriūnas	48

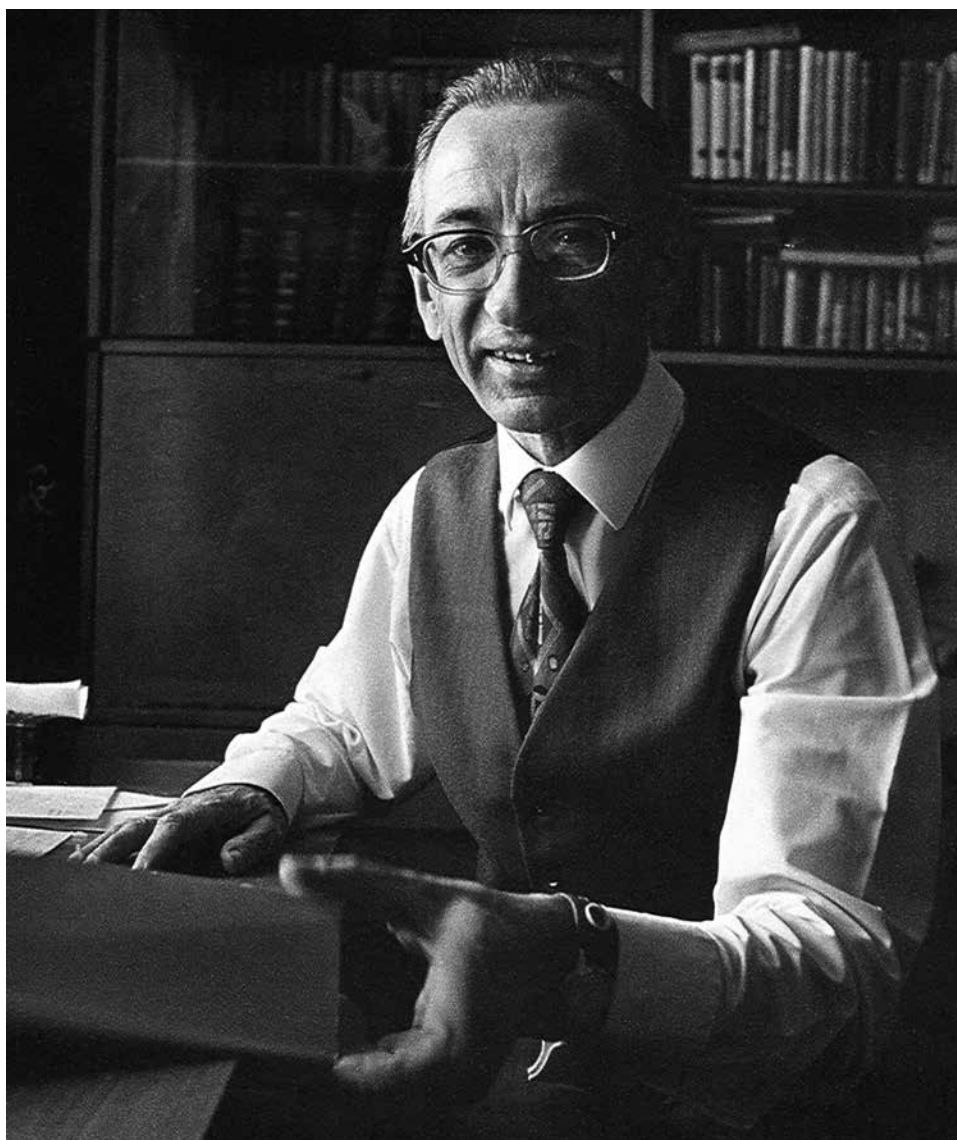
Rašytojų namo gyventojai

Šiuolaikinės lietuvių literatūros klasikams skirtas Rašytojų namas (Antakalnio g. 8) iškilo Vileišių rūmų pašonėje 1958-aisiais. Namo kaimynystę puošė barokinė šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia, netoliese buvo (ir tebėra) medinis dviaukštis Antakalnio dvarelis bei seniausia Vilniaus smuklė, kadaise turėjusi „Tivoli“ vardą, o dabar veikianči „Trijų pušelių“ pavadinimu. Neatsitiktinai namas pastatytas Vileišių rūmų pašonėje: juose veikė ir tebeveikia Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas – dažno kūrėjo antrieji namai.

Ši paroda skirta pirmiesiems rašytojų namo gyventojams.

Nuoširdžiai dėkojame Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos, Lietuvos literatūros ir meno archyvo, Panevėžio kraštotyros muziejaus, Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos, Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus darbuotojams, žydų istorijos tyrinėtojai Larai Lempertienei ir visiems visiems padėjusiems parengti parodą, atsiliepusiems į bendruomenės kreipimąsi.

Aleksas Baltrūnas

NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

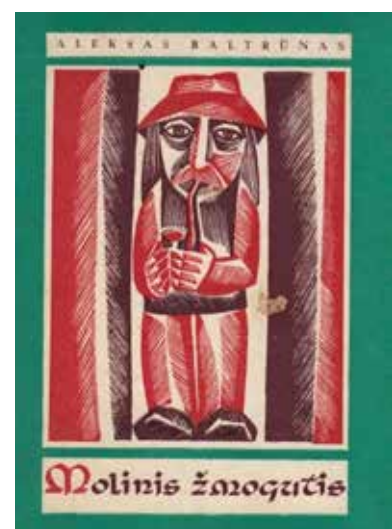
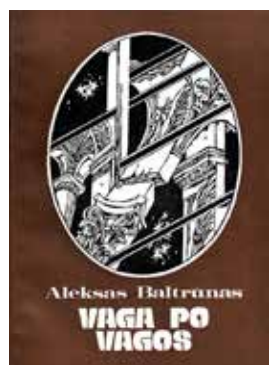
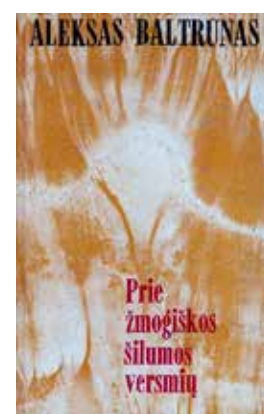
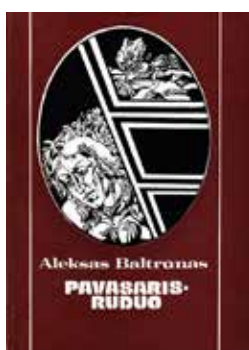
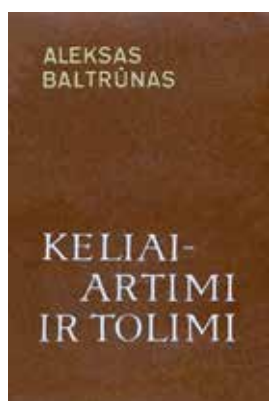
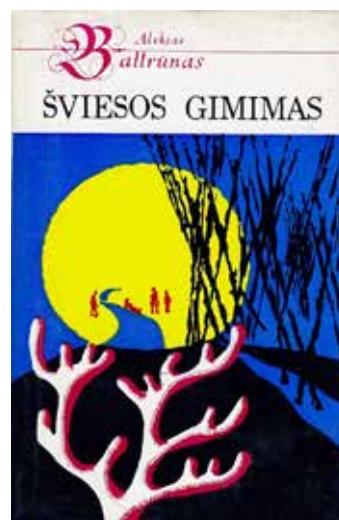
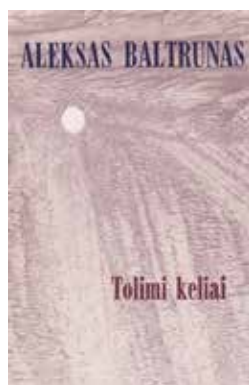
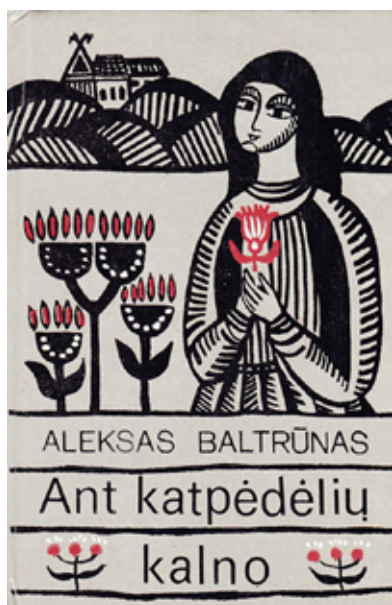
”

Už nieką savo likimui nesu tiek dėkingas, kiek už tai, kad tikrai nepagailėjo man gerų ir protingų mokytojų. Nuo pradinės mokyklos suolo iki pat brandos atestato. Pats šiek tiek ragavęs rupios mokytojo duonos, žinau, kaip nelengva mokytojui vaduotis iš rutinos ir vidutiniškumo. Laimė, kūrybiškumas ir čia taria savo lemiamą žodį.“

Aleksas Baltrūnas, 1989 m.

Alekso Baltrūno kūrybinis kelias prasidėjo mokytojaujant Grinkiškio vidurinėje mokykloje. Septynerius metus (1965–1972 m.) A. Baltrūnas vadovavo „Kultūros barams“ – žurnalui, kurio atitikmens nerastume visoje Sovietų Sąjungoje. Straipsnyje „Aleksas Baltrūno bandymas laikyti žibintą“ („Kultūros barai“, 2001 m.) Br. Savukynas prisimena A. Baltrūną buvus ambicingu ir atkakliu: ką nors sugalvojęs, visuomet stengėsi įgyvendinti, o idėjų sėmėsi iš tarpukario kultūros leidinių – pavyzdžiu jam buvo „Naujoji Romuva“. A. Baltrūnui pavyko sutelkti grupę bendraminčių, padėjusių žurnalui ir redakcijai tapti tikra to meto kultūrininkų sąjūdžio vieta. A. Baltrūnas sumaniai dirbo kultūrininko darbą, tuo pelnydamas ir būsimųjų kartų pagarbą.

Rašytojo požiūris į kūrybą, talento prigimtį, puoselėtas vertybes gražiai atsiskleidžia jo straipsnyje, publikuotame knygoje „Tarybinių lietuvių rašytojų autobiografijos“ (1989 m.): „Knyga man buvo ir gaivus šaltinis, malšinantis troškulį, ir duona alkanam, žodžiu, vos ne stebuklas, kuriuo negalėjau atsistebėti, atsidžiaugti. Nuo pomėgio skaityti, nuo meilės knygai, matyt, ir prasidėjo noras, iš pradžių gal kiek nesąmoningas, pačiam ką nors sukurti. Tai greičiau panašu į vaiko žaidimą, iš kurio kartais gali šis tas išeiti, bet gali ir nieko neišeiti. <...> Mokykla išmoko vaiką pažinti raides, skaityti, rašyti, paaugliui ir jaunuoliui duoda tam tikrą kiekį žinių iš literatūros istorijos, teorijos, tačiau nemoko kūrybiškai mąstyti, kurti. Ką ten kurti, jeigu net subrendusio skaitytojo neišaugina. <...> Gal kiek daugiau ugdyti gabumus padeda literatūrai būreliai, tačiau viena sąlyga – jų vadovas, literatūros mokytojas, pats turi būti didelės literatūrinės kultūros, kūrybingas. <...> Gal sugebėjimas aiškiai jausti, kur tu kaip rašytojas esi pajėgus, kur vidutiniškas, menkas ar visai bejėgis, taip pat yra nemenkas talento bruožas? “

Alfonsas Bieliauskas

LLMA nuotrauka

”

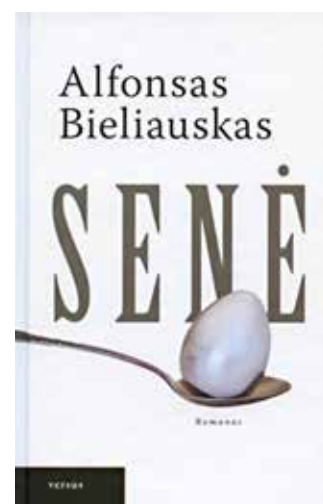
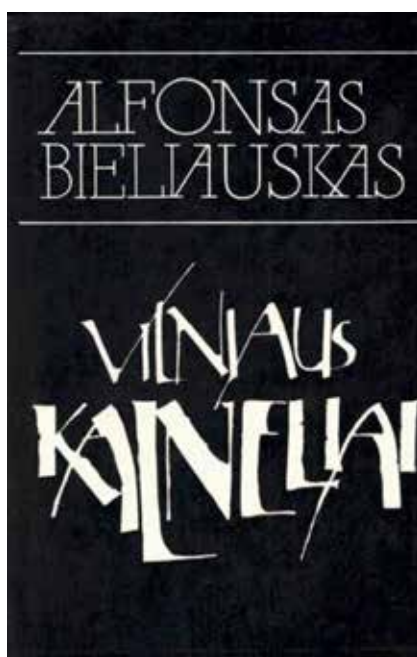
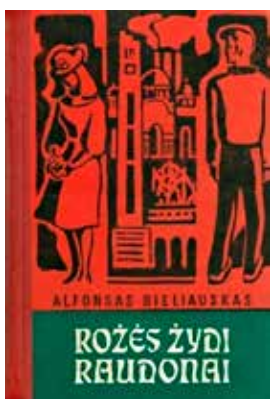
Kiekvienas sąmoningas žmogus, kuriam rūpi, kas vyksta su juo, visuomene ir epocha, savaip dalyvauja politikoje. Man visada rūpi paprasti žmonės, kurie savo rankomis duoną užsidirba. Politikoje dalyvauti – ne nuodėmė nei rašytojui, nei skaitytojui. Be politikos sąmoningas mūsų epochos žmogus neišsiverčia“. Dabar kai kas sako: „Tarnavote valdžiai...“. Vieni tarnavo, kiti tiesiog dirbo. Mes stengėmės atspindėti būtent lietuvių – ne sovietų – kultūros įvykius.

Prozininkas, literatūros kritikas, daugiau nei dvidešimties knygų autorius.

Gimė 1923 m. Naujuosiuose Neveronyse, Kauno rajone. Mokėsi Kauno 3-iojoje valstybinėje gimnazijoje. 1939 m. įstojo į pagrindinę komjaunimo organizaciją. Prasidėjus vokiečių okupacijai, pasitraukė į sovietinę Rusiją. Nuo 1942 m. tarnavo 16-ojoje lietuviškoje divizijoje, bendradarbiavo Maskvos radijo lietuviškose laidose, spaudoje. 1946–1949 m. Kauno universitete (dabar Vytauto Didžiojo universitetas) studijavo lietuvių literatūrą, dirbo laikraščio „Tarybų Lietuva“ apžvalgininku. 1951 m. baigęs lituanistikos studijas Vilniaus universitete, du dešimtmečius dirbo „Švyturio“ žurnale, nuo 1954 m. buvo žurnalo vyriausiasis redaktorius. Nuo 1970 m. šešerius metus buvo Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos pirmininku.

Pirmieji kūriniai – propagandinės publicistinės apybraižos, šlovinančios sovietinę santvarką. Romanuose „Darbo gatvė“ (1956), „Rožės žydi raudonai“ (1959, LSSR valstybinė premija) ryški komunizmo ideologija, tikrovė vaizduojama pagal socialistinio realizmo kanonus. Vėlesnėje kūryboje schemiškas vaizdavimas pagyvinamas lyrinėmis refleksijomis (romanas „Mes dar susitiksime, Vilma!“, 1962), vidiniu monologu („Kauno romanai“, 1966, „Tada, kai lijo“, 1977, „Ramūs laikai“, 1981).

Nepriklausomybės praradimą, Lietuvos okupaciją vertino sovietinės istoriografijos požiūriu (romanas „Vilniaus kalneliai“, 1986, „Ugnelė mūs kraujo“, 1988). Romanuose „Patogi moteris“, 1996, „Kitų gyvenimas“, 1997 vyrauja dorovinės temos. Dar parašė romanus „Sau paminklą sta...“, 2006, „Amžiai su amūrais“, 2009, „Joks, arba Rugsėjį, kai išplaukia laivai“, 2014, „Senė“ (išleista 2018). Parašė autobiografinių knygų seriją „Abipus Rubikono“ (5 dalys, 1998–2002), eseistikos knygą „Lyg laiškas mylimai, arba Šitaip rašomi romanai“, 2003. Išleido literatūros kritikos knygų. Kūryba versta į rusų, ukrainiečių, estų, lenkų, latvių, vokiečių ir kitas kalbas. Apdovanojimai: 1959 m. LSSR Valstybinės I laipsnio premijos laureatas už romaną „Rožės žydi raudonai“; 1965 m. LSSR nusipelnęs kultūros veikėjas; 1983 m. LSSR liaudies rašytojas.

Aleksandras Gudaitis-Guzevičius

Tikroji pavardė Aleksandras Guzevičius, Lietuvos sovietinis veikėjas, SSRS saugumo generolas majoras, rašytojas, kuris rašytojo darbą laikė partinės politinės veiklos dalimi.

Gimęs Maskvoje, 1921 m. atvyko gyventi į Lietuvą, mokėsi Ukmergės gimnazijoje, ten besimokydamas įsitraukė į komunistinę veiklą. Pabėgęs į Sovietų Sąjungą, 1931 m. buvo atsiųstas pagrindžio veiklai – organizavo komjaunimą, verbavo trečiafrontininkus, buvo suimtas ir nuteistas 5 metus kalėti. Sovietams okupavus Lietuvą, paskirtas vidaus reikalų komisaru, pasirašė įsaką dėl 1941 m. birželio trėmimų, buvo vienas iš Lietuvos gyventojų trėmimo, pasipriešinimo sovietiniam okupaciniam režimui slopinimo organizatorių ir vykdytojų. 1945–1947 m. Kultūros ir švietimo įstaigų komiteto pirmininkas, vėliau – Valstybinės grožinės literatūros leidyklos direktorius. 1953–1955 m. LSSR kultūros ministras.

1935 m. Minske išleido komunistinę veiklą šlovinančių vaizdelių rinkinį „Vėliavininkė“. Po karo užsimojo sukurti lietuvišką revoliucinę epopėją, nusižiūrėjęs į D. Furmanovo, A. Tolstojaus romanus apie Spalio revoliuciją.

Romanas „Kalvio Ignoto teisybė“ (1–2, 1948–1949; Stalino premija), skirtas 1919 m. „proletarinei revoliucijai“ Lietuvoje, buvo įtrauktas į mokyklų programas, inscenuotas ir ekranizuotas. Bet koks istorinis įvykis parodomas kaip visos tautos valios išraiška. Pavyzdžiui, Rusijos komunistų partijos sprendimas sujungti Lietuvą su Baltarusija vaizduojamas kaip pačių lietuvių noras. Romane sukarikatūrinamas Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Augustinas Voldemaras, pateikiami neva originalūs dokumentai. Autorius bet kokiom priemonėm siekia įtvirtinti propagandinę idėją, kad svarbiausią vaidmenį istorijoje vaidina liaudies masės, besivadovaujančios šūkiu: „Iš rytų šviesa!“

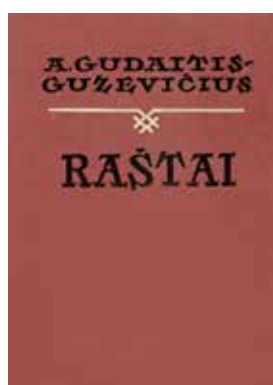
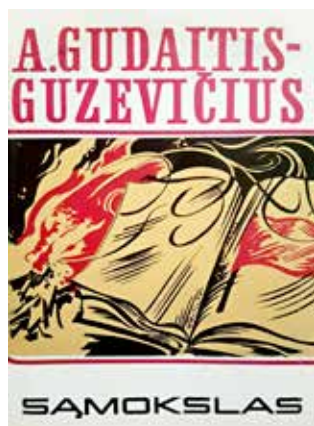
Romano daugiatomiaj tėsiniai „Broliai“ (1–4, 1951–1955), „Sąmokslas“ (1–2, 1964–1965) atvedė kalvį ligi 1926 m. gruodžio perversmo, nors jis nuolat dingdavo gausybėje tarpusavy nesusijusių įvykių, personažų, siužetinių linijų.

Panašia tematika ir stiliumi parašyta keletas pjesių, apsakymų rinkiniai „Tamsioji naktelė“ (1958), „Juodoji torpeda“ (1966), apybraiža apie Vincą Kapsuką „Spalio komisaras“ (1967). Meninė kūrinijų vertė menka, parašyti daugiausia pagal sovietinę ideologiją ir skirti jai propaguoti.

Už atsidavimą sovietų valdžiai rašytojas gaudavo įvairių privilegijų: gydėsi valstybinėse sanatorijose, keliaudavo po užsienio šalis, gaudavo prestižinius butus. Išlikusi gausi ordinų ir medalių („Už šaunų darbą Didžiajame Tėvynės kare“, „Darbo Raudonosios vėliavos“, „Lenino“, „Stalino“, „Raudonosios žvaigždės“, „Garbės ženklas“, „Darbo veterano“ ir kt.) su Lenino ir Stalino profiliais, kūju ir pjautuvu, vėliavomis bei penkiakampėmis žvaigždėmis kolekcija. Mirė 1969 m. Vilniuje.

* * *

Antakalnio g. 8 gyventojas Antanas A. Jonynas prisimena juodą ZIMą ir iš jo išlipantį A. Gudaitį-Guzevičių juodu odiniu paltu. Margaritos Lankutytės atsiminimuose, kaip garsusis kaimynas ateidavęs pasiteiraut, ar netrukdo vakarais jo tarškinama spausdinimo mašinėlė... Dar vienas epizodas, užfiksuotas Vytauto Kubiliaus atsiminimuose apie V. Mykolaitį Putiną: [1967] metų birželio 7 dieną atėjo žinia: [Kačerginėje] mirė Putinas. Buvo saulėtas pavakarys. Tada gyvenom Antakalnio g. 8, prie Instituto. Mane apėmė toksai nerimas, kad nebuvo kur dėtis. Turbūt nė vienos mirties taip nebuvo išgyvenęs, kaip V. Mykolaičio-Putino. Išėjau į kiemą. Ten buvo nemaža žmonių – ant suoliuko sėdėjo Just. Marcinkevičius, A. Maldonis. Pasakiau jiems apie Putino mirtį. Visi nuščiuvo. Stoją nejauki tyla, visų supurtymas. Ir A. Gudaičio-Guzevičiaus žmona pasakė: „Mirė paskutinis lietuvių rašytojas. Liko tik tarybiniai“. (Atsiminimai apie Vincą Mykolaitį-Putiną, 1992, p. 393)

Algimantas Baltakis

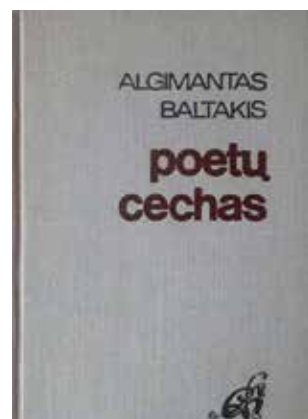
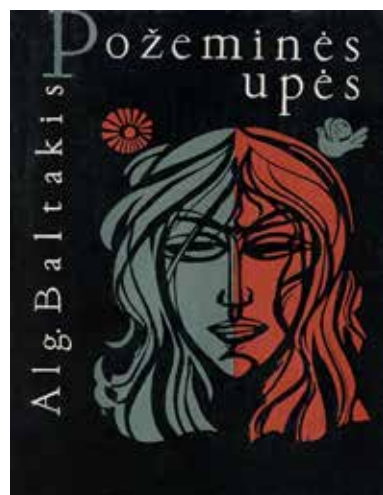
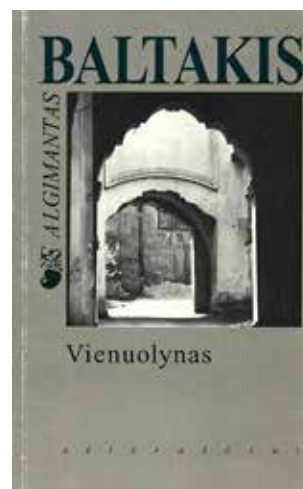
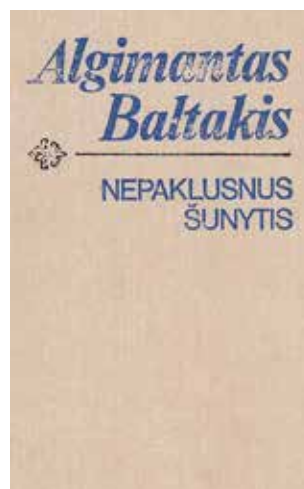
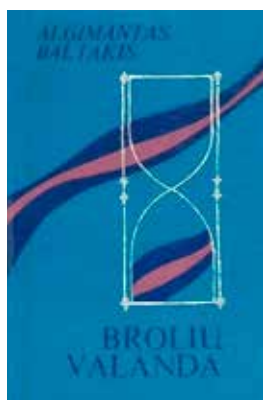
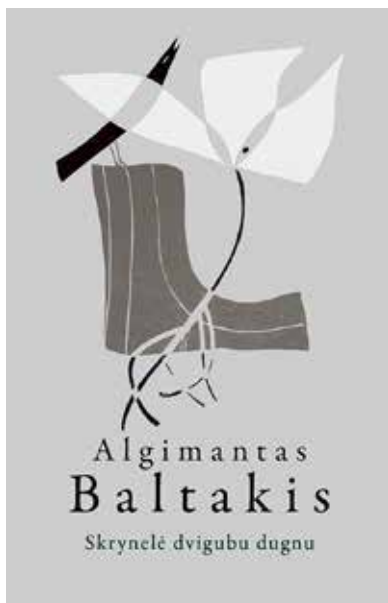

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKOS

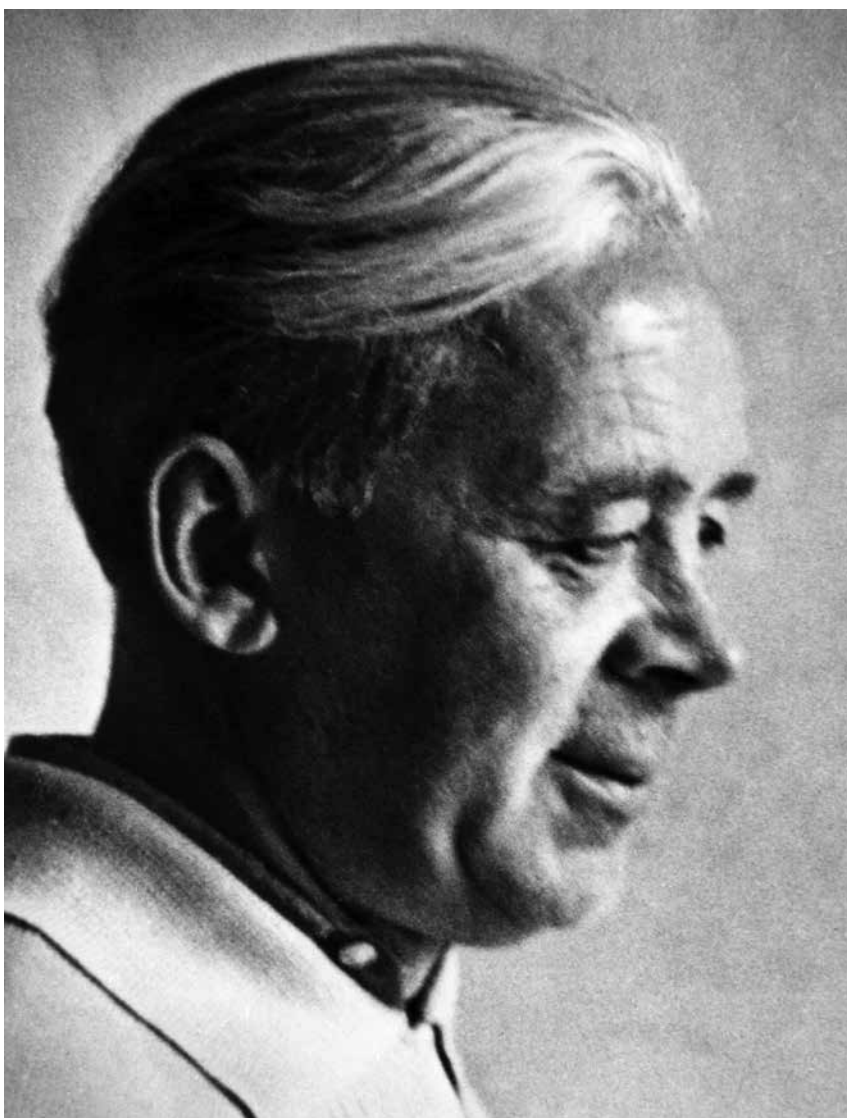
Algimantas Baltakis yra rašytojas profesionalas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys nuo 1955 m., šios sąjungos valdybos narys (nuo 1959 m.), sąjungos žurnalo „Metai“ redakcinės kolegijos narys. A. Baltakis priklauso vadinamajai „trisdešimtųjų metų gimimo“ Lietuvos poetų kartai, kuri, nepaisant daugelyje jos knygų, ypač ankstyvųjų, esančių socialistinio realizmo „topų“, atgaivino pokario metais nuskurdintą lietuvių poeziją. Būtent iš A. Baltakio eilėraščių paplitęs populiarus apibūdinimas „pirmoji karta nuo žagrės“.

A. Baltakis tapo 1966-ųjų „Poezijos pavasario“ laureatu, pelnė respublikinę premiją už knygą „Keliaujantis kalnas“ (1967 m.), Salomėjos Nėries literatūrinę premiją už geriausią metų eilėraščių kaimo tema „Baladė apie vagą“ (1974 m.), apdovanotas „Poezijos pavasario“ prizų geriausiam metų vertėjui už poezijos vertimus į lietuvių kalbą (1981 m.), tapo pirmuoju Pakruojo rajono savivaldybės įsteigtos E. Mieželaičio literatūrinės premijos laureatu (2015 m.) už poezijos rinktinę „Antakalnio vigilijos“. A. Baltakis apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi (2005 m.) bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premija (2005 m.).

A. Baltakio išversta iš rusų kalbos: 1960 m. A. Bloko „Poezija“, 1961 m. R. Roždenskvensko „Rekviam“, 1966 m. A. Bloko „Lyrika“, S. Čikovanio „Poezija“, 1969 m. K. Kulijevo eilėraščių knyga „Sužeistas akmuo“, 1972 m. M. Radnočio „Poezija“, 1973 m. G. Vijeraus „Gyvasis vanduo“. Į lietuvių kalbą A. Baltakis taip pat išvertė H. Heinės, J. Jevtušenkos, R. Gamzatovo, O. Vaciečio ir kitų poetų eilėraščius. Pagal jo eiles kompozitoriai sukūrė dainų: Ričardas Bartusevičius („Hiperbolė“) ir Vytautas Kairiūkštis romansą „Sugrįžk“, Robertas Stanionis – „Antilopė“, „Pėdsakai“, „Miškų dukra“, Laimis Vilkončius – „Laivas“, „Pasakėlė“, „Vyturys“, „Mano dovanos“, Algimantas Bražinskas – „Ilgesio daina“ („Pušėlė“), „Ugnelė“, „Vėduoklė“.

Antanas Jonynas

LLTI BIBLIOTEKOS FOTOTEKA

”*Ir literatūros darbas, ir darbas Aklujų draugijoje yra mano dvyniai beržai, dvi atžalos, kurias išleido vienas kelmas – mano karšta ir nepasotinama meilė gyvenimui.*“

A. Jonynas

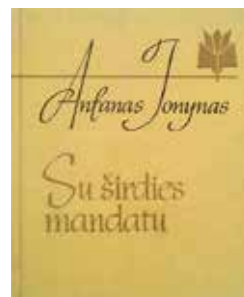
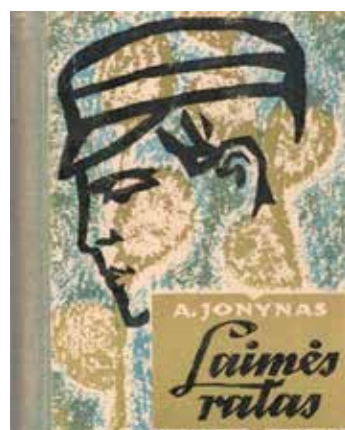
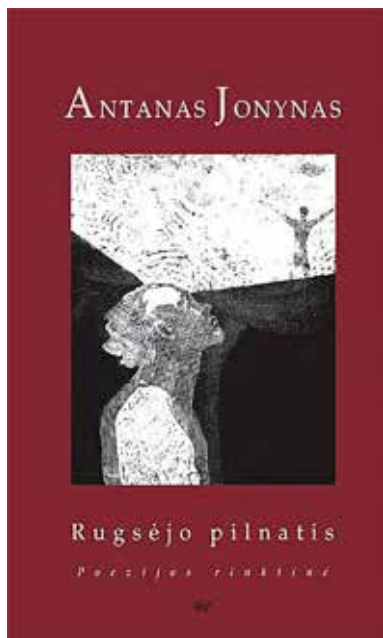
Antanas Jonynas (gimęs 1923 m. gruodžio 14 d. Alytuje, miręs 1976 m. liepos 5 d. Vilniuje) – Lietuvos rašytojas, spaudos darbuotojas, nusipelnęs kultūros veikėjas (1973 m.), valstybinės premijos laureatas (1974 m.) Poetas 1933–1940 m. mokėsi Alytaus gimnazijoje, 1940 m. po sunkios ligos apako. Kauno aklųjų institute išmoko Brailio raštą, 1944 m. baigė Kauno mokytojų seminariją.

1944–1946 m. studijavo Vilniaus universitete, 1951–1952 m. Maksimo Gorkio pasaulinės literatūros institute. 1944–1951 m., 1952–1954 m. ir 1962–1963 m. buvo aklųjų draugijos pirmininku, 1963–1964 m. šios draugijos leidyklos direktoriumi. 1954–1962 m. su pertraukomis dirbo savaitraščio „Literatūra ir menas“, žurnalo „Pergalė“ redakcijose, 1958–1959 m. – žurnalo „Moksleivis“ redaktorius, o 1969–1970 m. – Rašytojų sąjungos poezijos konsultantas.

Eilėraščius pradėjo spausdinti nuo 1942 m. Pirmąją knygą „Kovotojų dainos“ išleido 1949 m. 1942–1945 m. eilėraščiuose ryški naujųjų romantikų poetika. Pilietinių eilėraščių rinkiniuose „Kovotojų dainos“, „Kad klestėtų žemė“, „Apmąstymai“, „Pasiryžimo metas“, „Su širdies mandatu“ vyrauja tikrovės apmąstymas, patetinis, tezinis stilius.

Parašė eiliuotų apybraižų ir reportažų rinkinį „Pavasarijančiais arimais“ (kartu su J. Macevičiumi), satyrinių eilėraščių rinkinį „Pernykštis sniegas“ (kartu su Kostu Kubilinsku), satyrinių apysakų rinkinius „Paskutinė vakarienė“, „Žinok, ką pasakys vyriausiasis“ (kartu su Juozu Požėra), „Šventieji žiedžia puodus“, filmo „Svetimi“ scenarijų (kartu su J. Požėra, filmo režisierius Marijonas Giedrys), publicistikos rinkinį „Žmogiškoji rehabilitacija“, literatūros kritikos rinkinį „Prie gyvo šaltinio“, kūrinių vaikams ir jaunimui.

Iš viso išleisti aštuoni poezijos rinkiniai, parašyta apybraižų, apsakymų ir satyrinių kūrinių. Bendradarbiavo su rašytojais J. Macevičiumi, J. Požėra, K. Kubilinsku. 1980 m. pradėta leisti A. Jonyno knygų serija. 2003 m. poeto sūnus Antanas A. Jonynas sudarė poezijos rinktinę „Rugsėjo pilnatis“, kurioje paskelbta Antano Jonyno ankstyvoji poezija.

Antanas Miškinis

”

Kai pagyveni 60 metų, rašyti apie save ne taip jau lengva: atskirk dabar kad geras, kas buvo svarbu, reikšminga, o kas tik pakeliui priklydę. Pragyventas laiko tarpas buvo įvairus ir audringas. Ne vieng kartą keitėsi ne tik gyvenimo stilius, bet ir moraliniai bei socialiniai pagrindai. Pakaks priminti, kad mano kartai teko pergyventi du baisius karus, abu neramius pokario laikotarpius. Pamokos, tiesa, didelės, bet ir kaina už jas nemaža.

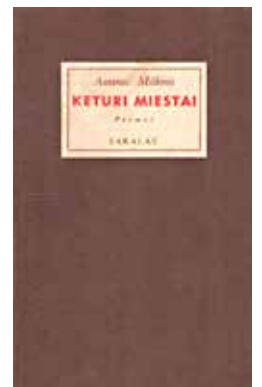
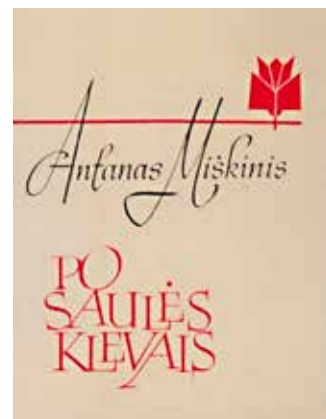
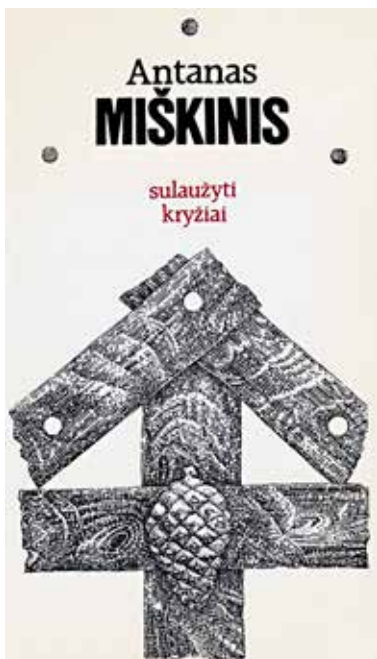
Grįžteliu atgal – galima būtų, rodos, storą knygą parašyti, kiek žmonių ir įvykių praėjo, kad ir pro mano akis...

Autobiografija, 1967

Antanas Miškinis – poetas, prozininkas, literatūros kritikas, pedagogas, vertėjas. 1932 m. pradėjo mokytojauti rusų gimnazijoje Kaune, įsitraukė į literatūrinę veiklą: kelis kartus iš eilės buvo renkamas į Lietuvių rašytojų draugijos valdybą, buvo vienas laikraščio „Literatūros naujienos“ steigėjų. Už poemų rinkinį „Keturi miestai“ (1938 m.) poetui paskiriama „Spindulio“ premija. A. Miškinio poezija pelnė dideles skaitytojų simpatijas, poetas buvo populiarus. 1944 m. priklausė „Tauro“ partizanų apygardai, redagavo laikraštį „Laisvės žvalgas“. 1948 m. vasarį suimtas, kalintas, nuteistas 25 metams lagerio, po Stalino mirties praėjus trejiems metams, jam leista 1956 m. grįžti į Lietuvą, 1957 m. „Tiesoje“ išspausdintu eilėraščiu ir 1959 m. pareiškimu spaudoje atliko atgailą. Nuo 1956 m. vertė knygas, rašė eilėraščius, poemas, 1964 m. priimtas į Rašytojų sąjungą.

Kalėjimuose ir lageriuose A. Miškinis taip pat kūrė poeziją. Jo tremties poezija vadinama lietuvių tremties poezijos viršūne. Eilėraščių ciklas pradėtas kurti 1948 m. Kauno saugumo kalėjime, užbaigtas 1949–1953 m. Mordovijos lageriuose. „Psalmės“ turėjo paguosti ir sustiprinti likimo brolius, mirtininkų lagerio kalinius, kuriems buvo pasakyta: gyvi iš čia neišeisite. „Psalmės“ buvo surašytos ant beržo tošių ir cemento maišelių skiaučių kaip tautos kančių, vilties ir pasipriešinimo metraštis. Daugybė kalinių mokėjo jas mintinai, jos plito iš lagerio į lagerį, ir anksti buvo parvežtos į Lietuvą. Poetas tikėjo, kad jie grįš į gimtąją žemę ir apsakys savąsias kančias.

Po tremties grįžęs į Lietuvą, jis galėjo rašyti tik eilėraščius apie tarybinę tikrovę bei gamtą. 1960 m. išleido rinktinę „Eilėraščiai“, joje nemaža kūrinų ir iš nepriklausomybės metų. 1965 m. pasirodė naujų eilėraščių rinkinys „Arti žemės“, poezijos dvitomis išeina 1970 m. Devintoji poezijos knyga „Dienoraštis“ (1972 m.), joje sugrįžtama prie neoromantinių idėjų ir poetikos. Eilėraščių rinktinė „Iš drobių rašto“ (1975 m.), gimtojo kaimo istorijos surašytos knygoje „Žaliaduonių gegužė“ (1977 m.): šmaikščiai pasakojama apie kaimų, kaimynų gyvenimą, parodoma spalvinga sodiečio dvasia, vaizduojamas bendravimo, gamtos grožis. Už šią knygą 1978 m. pelnė Žemaitės literatūrinę premiją. 1981 m. tampa Poezijos pavasario laureatu. 1983 m. apdovanotas valstybine premija už eilėraščių rinkinį „Klevai prie kelio“ (1982 m.). A. Miškinis yra parašęs daug literatūrinių bei publicistinių straipsnių, recenzijų, atsiminimų. Kompozitoriai H. Balsys, V. Barkauskas, J. Bašinskas, A. Budriūnas, J. Dambrauskas, J. Gaižauskas ir kt. kūrė muziką poeto tekstams.

Bronius Prankus-Žalionis

Proletarinis poetas, kritikas, literatūros mokslininkas. Tikroji pavardė Vaclovas Anskaitis. Gimė 1902 m. Juodupėnų k., Vilkaviškio raj.

1915–1921 m. mokydamsis Vilkaviškio, Voronežo (Rusija), Marijampolės gimnazijose, įsitraukė į komunistinį judėjimą. Nuo 1923 m. gyveno Maskvoje, kur 1926 m. baigė universitetą. 1931–1937 m. redagavo žurnalą „Priekalas“. 1939 m. buvo suimtas, nuteistas 8 metams už dalyvavimą antisovietinėje trockistinėje organizacijoje. 1947 m. pavasarį iš Komijos lagerių Bronius Pranskus grįžo į Lietuvą. Jį svetingai priėmė tuometinė Lietuvos SSR rašytojų sąjungos vadovybė. 1947–1958 m. B. Pranskus dirbo Lietuvių kalbos ir literatūros institute. 1948–1952 m. LSSR rašytojų sąjungos literatūros konsultantas.

1957–1964 m. B. Pranskus Vilniaus universitete dėstė lietuvių literatūros istoriją. 1957 m. Aukščiausioji atestacinė komisija jam suteikė mokslinį profesoriaus vardą.

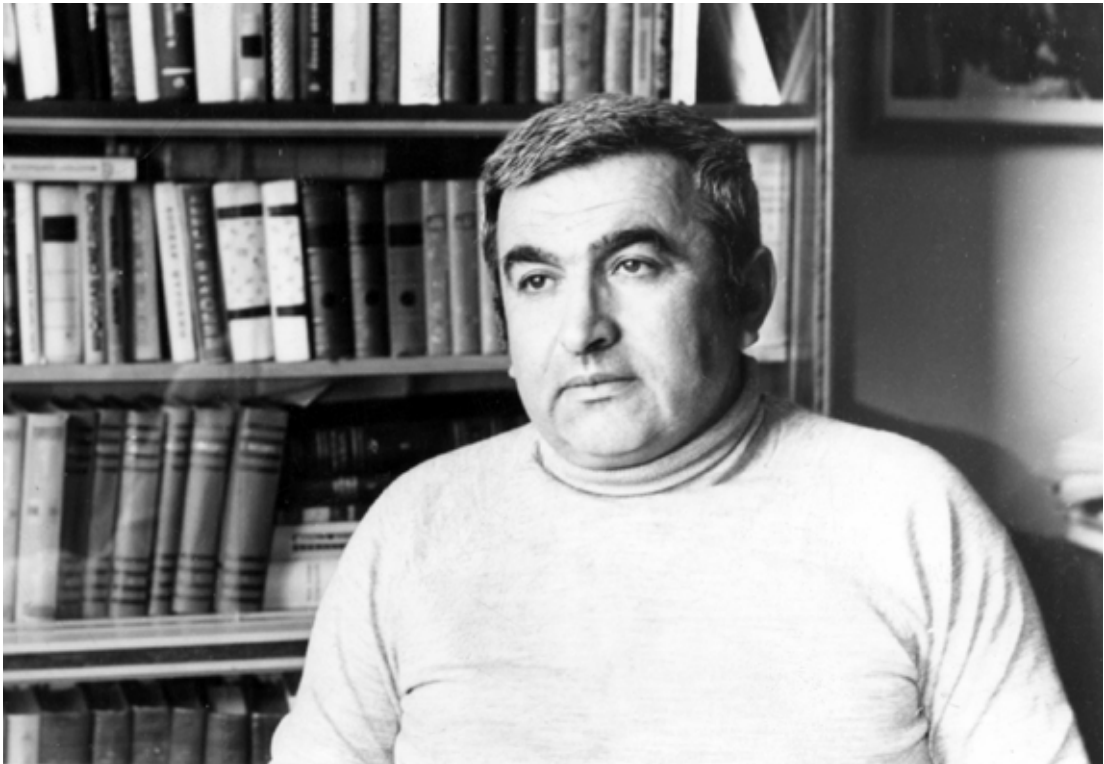
Pirmuosius eilėraščius B. Pranskus pradėjo rašyti ankstyvoje jaunystėje, dar gyvendamas Voroneže. Eilėraščius rašė ir po Spalio revoliucijos. B. Pranskus neišvengė aiškios Jovaro, P. Vaičiaičio, Maironio, J. Janonio poezijos įtakos, jų sekimo tiek pakartojant atskiras frazes, tiek kuriant nuotaiką. Pagrindinis ankstyvosios B. Pranskaus kūrybos, kaip ir visos revoliucinės poezijos, motyvas buvo kova, revoliucija.

Poetinę kūrybą spausdino nuo 1920 m. „Naujojoje gadynėje“, „Vilnyje“, „Kibirkštyje“, „Raudonajame artojuje“, „Priekale“.

Poezijos rinkiniuose „Audringosios jėgos“ (1932), „Į ateitį šviesią“ (1959), „Kovų poemos“ (1961) vaizdavo revoliucinę kovą, darbininkų ir kaimo samdinių gyvenimą. Literatūros istorijos ir kritikos straipsnių rinkiniuose „Lietuvių literatūros gretose“ (1959), „Laikas ir literatūra“ (išleista 1973), monografijoje „Proletarinė lietuvių literatūra“ (1964) rėmėsi marksistine meno teorija, propagavo socialistinį realizmą, neišvengė sociologizavimo. Vienas iš autorių „Lietuvių literatūros istorijos“ (1958–1965). Pokario metais vienas pirmųjų tyrinėjo lietuvių literatūros kryptis, aptarė nacionalinio judėjimo teigiamą poveikį literatūrai. Parengė daugiau kaip 20 literatūrinio palikimo leidinių (antologija „Lietuvių poezija: XIX amžius“ 1955, A. Fromo-Gužučio rinktinė „Baisioji gadynė“ 1955, K. Jasiukaičio „Raštai“ 2 tomas 1959 ir kt.). Parašė eiliuotą romaną „Jonas Stumbrys“ (nebaigtas, dalis išspausdinta 1937), atsiminimų knygą „Artimieji toliai“ (1962).

Grigorijus Kanovičius

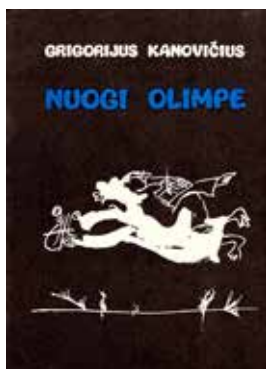
LLTI BIBLIOTEKOS FOTOTEKA

Apdovanojimai: 1988 m. Literatūros premijos laureato, 1995 m. Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino 3-ojo laipsnio ordino, 1997 m. knyga „Žydų parkas“ Izraelyje pripažinta geriausiu metų romanu rusų kalba, 2008 m. knyga „Šėtono apžavai“ įtraukta į kūrybiškiausių metų knygų dvyliktuką ir nominuota Metų knygos rinkimuose suaugusiųjų prozos kategorijoje, 2013 m. „Miestelio romansas“ nominuotas Metų knygos rinkimuose suaugusiųjų prozos kategorijoje, 2014 m. suteikta Nacionalinė kultūros ir meno premija, 2014 m. – Liudo Dovydėno literatūrinė premija už romaną „Miestelio romansas“, 2015 m. – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didysis kryžius už nuopelnus Lietuvos Respublikai ir Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje.

Grigorijus Kanovičius – prozininkas, kino ir teatro dramaturgas, poetas, vertėjas. G. Kanovičius gimė tradicinėje Lietuvos žydų šeimoje Jonavoje 1929 metų birželio 18-ąją. Drauge su tėvais išvyko iš karo apimtos Lietuvos, gyveno Kazachstane ir prie Uralo. 1945 metais šeima grįžo į Vilnių. 1953 m. G. Kanovičius baigė slavistikos studijas Vilniaus valstybiniame universitete. G. Kanovičiaus kūryba išversta į lietuvių, lenkų, vokiečių, anglų, prancūzų, čekų, bulgarų, vengrų, hebrajų ir kitas kalbas. Rašo rusų kalba. Lietuvos rašytojų sąjungos narys – nuo 1954 m. G. Kanovičius dirbo Lietuvos Mokslų akademijos lietuvių kalbos ir literatūros institute, Lietuvos kino studijoje. 1993 m. išvyko gyventi į Izraelį, 1995–1999 m. – didžiausio JAV laikraščio rusų kalba „Novoje ruskoje slovo“ („Naujasis rusų žodis“) korespondentas Izraelyje. Sąjūdžio tarybos narys, 1988–1993 m. – Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkas.

Jo autobiografinė apysaka „Aš žiūriu į žvaigždes“ (1959 m.) – pirmoji apysaka Sovietų Sąjungoje apie žydų gyvenimą, paskatinusi romanų ciklą apie pusanthro šimto metų Lietuvos žydų istoriją: trilogiją „Žvakės vėjyje“ (1986 m.), dilogiją „Kvilių ašaros ir maldos“ (1983 m.) ir „Ir nėra vergams rojus“ (1990 m.), dilogiją „Ožiukas už pora skatikų“ (1996 m.), romanus „Nenusigrėšk nuo mirties“ (1992 m.) ir „Žydų parkas“ (1998 m.). Autorius šiam ciklui priskiria ir apysakas „Sapnų pardavėjas“ ir „Nukirstų medžių šlamėjimas“, „Veidai sutemose“ ir romaną „Šėtono gundymai“. Naujausias rašytojo kūrinys – romanas „Šėtono apžavai“, išleistas 2008 m., knyga „Našlių kelionės“ (2 apysakos ir 3 „nepramanyti apsakymai“). G. Kanovičius išvertė keliasdešimt knygų iš lietuvių ir jidiš kalbų, jo kūrinių išversta į 12 kalbų.

Parašė scenarijus kino filmams „Surask mane“ (1967 m., rež. A. Araminas LKS), „Ave, Vita“ (1969 m., rež. A. Griekvičius, LKS), „Žaidžos žemės mūsų“ (kartu su E. Uldukiu, 1971 m., rež. M. Giedrys, LKS), „Ties riba“ (1973 m., rež. R. Vabalas, LKS), „Ilga kelionė prie jūros“ (kartu su I. Fridbergu, 1976 m., rež. A. Araminas, LKS), „Lizdas vėjyje“ (kartu su I. Fridbergu, 1979 m., rež. O. Neuland, Tallinnfilm), „Palinkėk man prasto oro“ (kartu su I. Fridbergu, 1980 m., rež. V. Brasla, Rygos kino studija), „Miško našlaitės“ (kartu su I. Fridbergu, 1980 m., rež. K. Kiisk, Tallinnfilm).

Hiršas Ošerovičius

VILNIAUS GAONO ŽYDŲ ISTORIJOS MUZIEJAUS nuotrauka

”

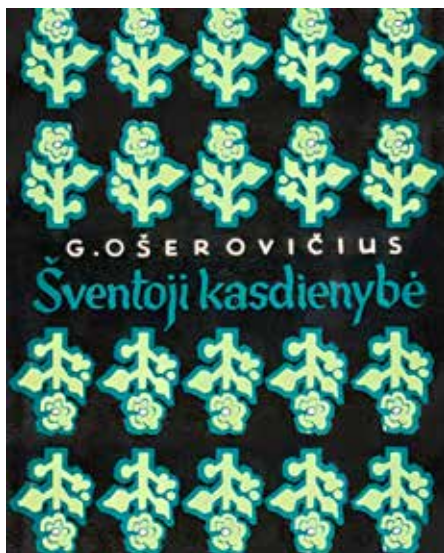
*Dažnai du žmonės tartum svetimi gyvena,
Nors eina, vienas kito petį jausdami.
O štai mus skiria tiek meridianų,
Bet mes vis viena esam artimi.*

Hiršas Ošerovičius, Vertė A.Baltakis

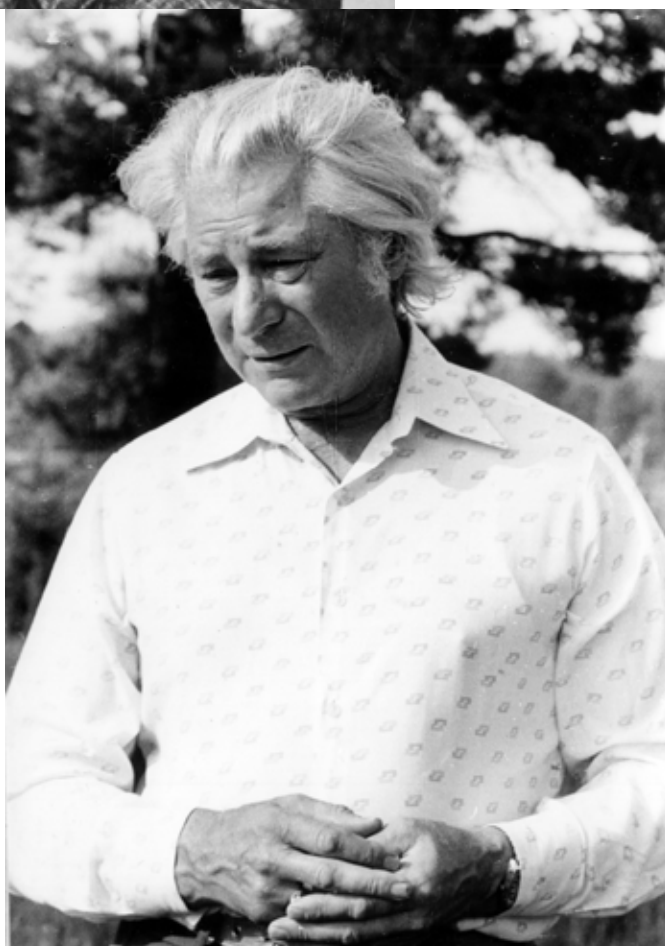
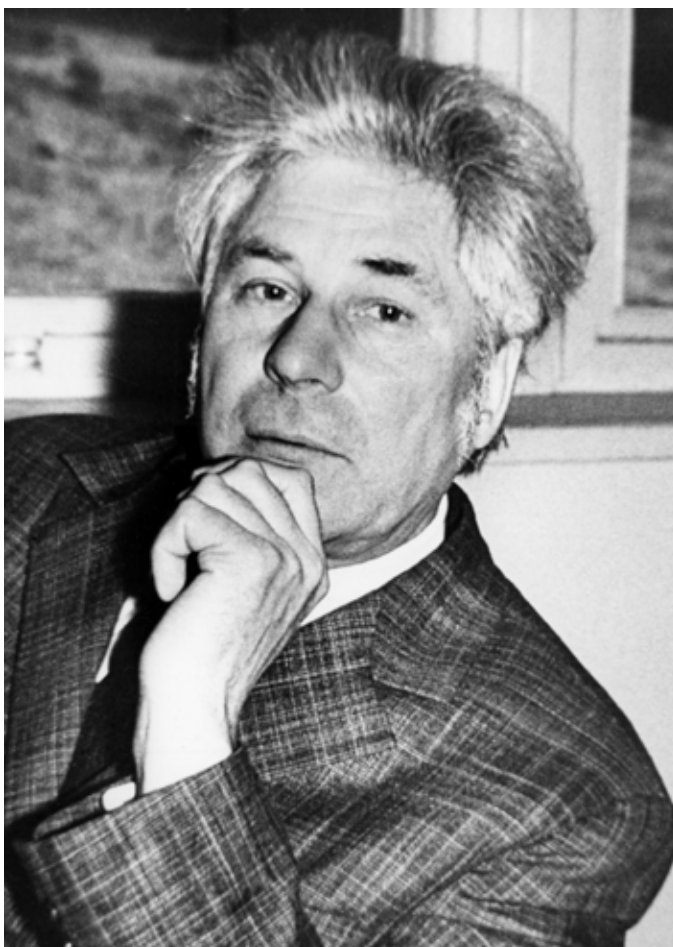
Rašytojas, poetas Hiršas Ošerovičius (1908–1994), jidiš literatūros kūrėjas, gimė Panevėžyje. Jaunystėje išvyko į Kauną, kur Vytauto Didžiojo universitete studijavo teisę. Studijų metais jidiš kalba pradėjo rašyti poemas, dirbo jidiš kalba leidžiamuose laikraščiuose. 1940 m. išleido eilių rinkinį „Panevėžys“. Antrojo pasaulinio karo pradžioje evakuavosi į Sovietų Sąjungą. Po karo įsikūrė Vilniuje, rašė jidiš kalba leidžiamam Maskvos laikraščiu. Deja, prieškarinis jo kūrybos laikotarpis nebuvo ilgas, 1949 m. H. Ošerovičius sovietų valdžios apkaltintas kaip nacionalistas ir sionistas, dešimčiai metų buvo ištremtas į Sibirą. 1956 m. iš tremties grįžęs į Lietuvą, gyveno ir kūrė Vilniuje (kurį laiką iki 1971 m. gyveno Rašytojų name Antakalnio g. 8). Tuo periodu buvo leidžiami jo kūrybos vertimai į lietuvių kalbą („Šventoji kasdienybė“, 1968, „Pažinimo medis“, 1964). H. Ošerovičiaus literatūrinį pripažinimą liudija faktas, jog jo kūrinių vertimų į rusų kalbą ėmėsi tuometinis garsus poetas Arsenijus Tarkovskis („Mano gerasis klevas“, 1962), o į lietuvių kalbą vertė S. Geda, Just. Marcinkevičius, A. Baltakis, E. Mieželaitis ir kiti žymūs lietuvių poetai.

H. Ošerovičius dažnai įvardijamas kaip žymiausias pokario jidiš kūrėjas Lietuvoje. Pagal jo apsakymus tiek tarpukariu, tiek sovietinėje Lietuvoje kurti filmai ir statyti spektakliai. Itin išraiškingas 1938 m. Josepho Greeno filmas, sukurtas pagal G. Ošerovičiaus apsakymą „Laiškas mamai“, kur vaizduojami 1912 m. įvykiai nusigyvenusiame šetle. 1967 m. Panevėžio Juozo Miltinio teatre pagal jo apsakymą „Žmonės ir antžmogiai“ sukurtas didelio žiūrovų dėmesio susilaukęs spektaklis.

1971 m. H. Ošerovičius emigravo į Izraelį, kur tęsė savo kūrybinę veiklą, buvo apdovanotas reikšmingomis literatūrinėmis premijomis. 1974 m. poetas, niekuomet nepamiršęs savo šaknų, jidiš kalba parašė knygą „Mano Panevėžys“ (išleista jidiš ir hebrajų kalbomis). Kiti čia išleisti jo eilėraščių ir poemų rinkiniai: „Tarp žaibo ir griaustinio“, 1973, „Naktis gniaužia mėlyną peilį“, 1976.

Jonas Avyžius

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKOS

Jono Avyžiaus kūryba artima tradiciniam realistiniam pasakojimui, jo kūrinuose vaizduojamos situacijos, charakteriai ir konfliktai pasižymi nepadailinta gyvenimo tiesa, autentiška. Įprasta rašytojo kūrybinio kelio pradžia laikyti apsakymų rinkinį „Pirmosios vagos“ (1948 m.), tikra įtampa tvyrojo rašytojo sieloje, kad tragiškos okupacijos metai atsispindėtų romane „Sodybų tuštėjimo metas“. Tačiau romanui pasirodyti prireikė lygiai 25 metų, o iki tol J. Avyžius rašė apsakymus ir apsakas, daugiausia kaimo tematika. Pasirodė ir jo apysakos „Garbė“ ir „Palikimas“ (1949 m.), apsakymų rinkiniai „Išsivadavimas“ (1951 m.), „Žmonės ir įvykiai“ (1954 m.), „Butkus keršytojas“ (1957 m.), meninė apybraiža „Upė ir krantai“ (1957 m.), vėliau perdirbtą į apysaką „Žmogus lieka žmogumi“ (1960 m.).

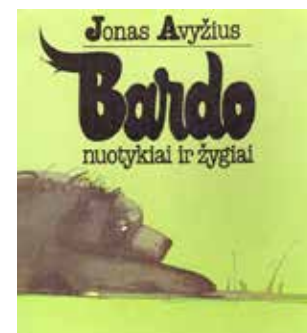
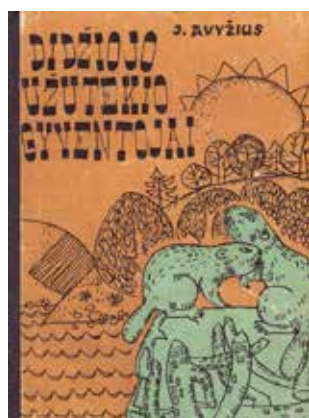
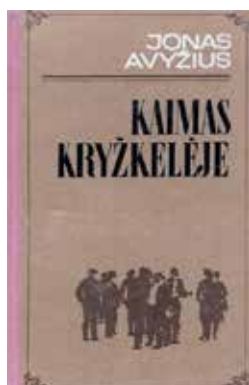
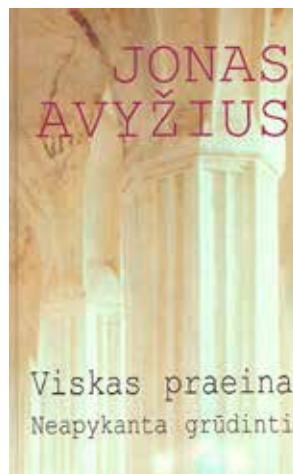
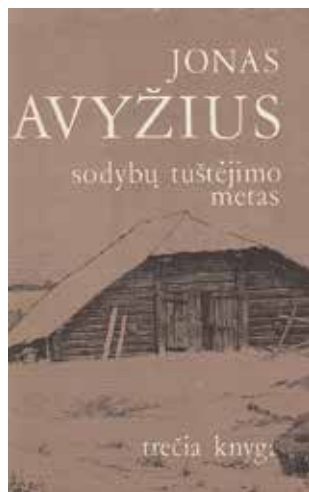
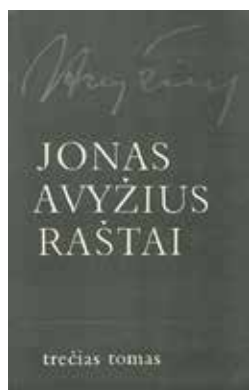
Parašęs pirmąjį romaną „Į stiklo kalną“ (1961 m.) J. Avyžius toliau ieškojo naujų literatūrinių sprendimų. 1964 metais pasirodė romanas „Kaimas kryžkelėje“: „Kaimą kryžkelėje“ aš rašiau su didelėmis pertraukomis beveik 11 metų“, – sakė autorius, o paties romano sukūrimo istorija atspindi ilgą kovą su naivomis literatūrinės kritikos dogmomis.

J. Avyžius skaudžiai išgyveno vokiečių okupaciją, tapusią romano „Sodybų tuštėjimo metas“ (1970 m.) ašimi, už šį kūrinį 1976 m. autoriui paskirtas aukščiausias to meto literatūrinis apdovanojimas. Romanas išverstas į daugiau nei 25 kalbas. Romanas „Chameleono spalvos“ (1978 m.) – vienintelis miesto tema parašytas romanas jo kūrybinėje biografijoje: „Turėjau pragyventi Vilniuje daugiau kaip trisdešimt metų, pamilti šį miestą, kad kiltų nenumaldomas noras parašyti tokią knygą“.

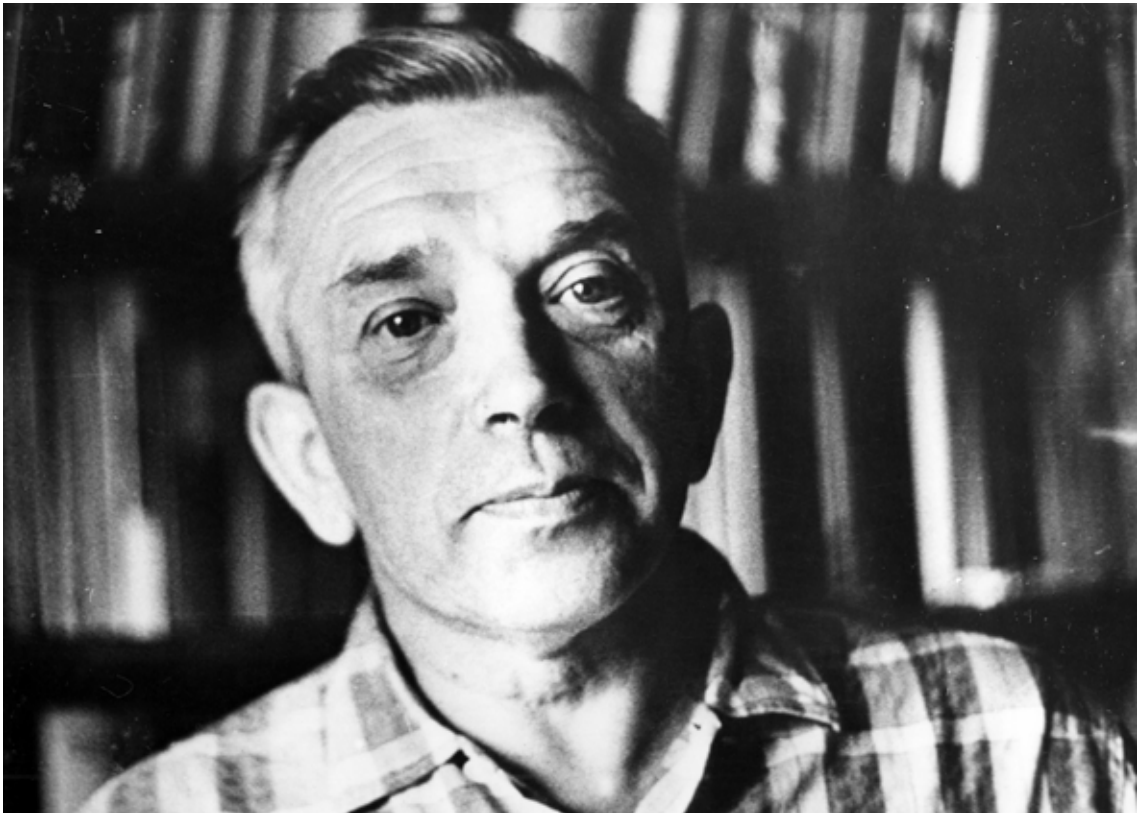
Antrasis J. Avyžiaus romanas apie kaimą – „Degimai“ (1982 m.), kurį autorius laikė „Kaimo kryžkelėje“, pasirodžiusio 20-ia metų anksčiau, tęsiniu. Šie du kūriniai sudaro tarsi dilogiją, apimančią beveik ketvirtį šimtmečio (1957–1980 m.).

J. Avyžiui jėgų atgavimo ir atsinaujinimo šaltiniu buvo kūryba vaikams, jiems rašytojas sukūrė keletą apsakymų, pasakėlių, vaizdėlių knygų: „Mažos pasakos mažiesiems“ (1958 m.), „Neklaūžada Kastytė“ (1959 m.), „Geležinis nykštukas“ ir kt.

Rašytojui teko dirbti Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitete. Už nuopelnus Lietuvos valstybei ir jos kultūrai, J. Avyžius apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinu.

Jonas Dovydaitis

LLTI BIBLIOTEKOS FOTOTEKA

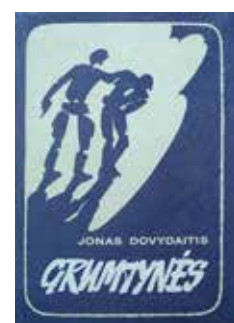
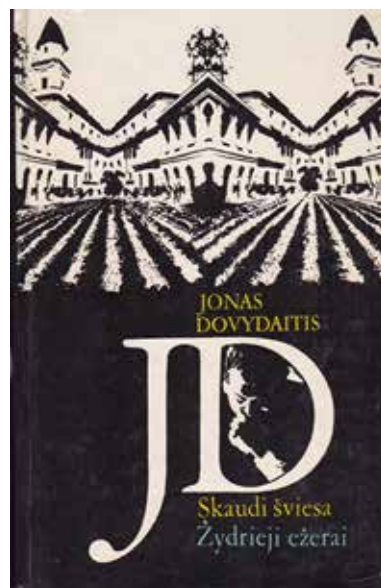
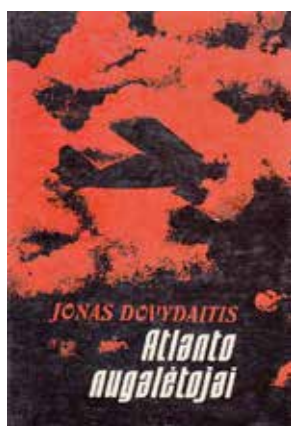
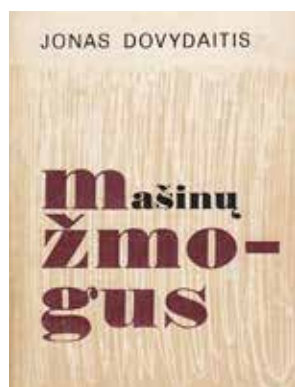

Jonas Dovydaitis (1914–1983) – Lietuvos lakūnas, sklandytojas, žurnalistas, rašytojas. J. Dovydaičio tėvas – Nepriklausomybės Akto signataras, ministras pirmininkas Pranas Dovydaitis, brolis – žurnalistas, sklandytojas Vytautas Dovydaitis. 1933–1938 m. lankė Nidos sklandymo mokyklą, vienam iš pirmųjų Lietuvos sklandytojų suteikta aukščiausia „C“ piloto kvalifikacija. 1937 m. baigė Kauno aviacijos mokyklą, 1938 m. – Kauno aukštesniąją technikos mokyklą. 1938 m. Tautinės olimpiados metu vykusiose aukštojo pilotažo varžybose nugalėjo privalomųjų ir laisvųjų figūrų rungtyse. 1939 m. kartu su komanda tapo Baltijos šalių čempionu. Deja, 1940 m. lietuviams dalyvauti tarptautinėse varžybose buvo uždrausta. Dirbo Lietuvos aeroklubo lakūnu, 1940–1941 m. – Lietuvos aeroklubo generalinis sekretorius.

Kūrinius pradėjo spausdinti 1925 m. vaikų periodikoje. 1938 m. parašė pjesę mėgėjų scenai „Geležinis trejetas“, 1939–1940 m. redagavo žurnalą „Lietuvos sparnai“, 1940–1941 m. – aviacijos sporto žurnalą „Liaudies sparnai“. 1941 m. suimtas kartu su tėvu, iki 1944 m. kalėjo Kargopolyje, Goroso lageryje (Archangelsko srityje). 1944–1947 m. dirbo laikraščio „Tiesa“, 1948–1950 m. – žurnalo „Švyturys“ redakcijose, 1968–1970 m. – žurnalo „Sparnai“ redaktoriumi. Po Antrojo pasaulinio karo paskelbė apsakymų, pjesių, apybraižų, propaguojančių socializmą.

Parašė pirmąjį lietuvišką romaną pagal socialistinio realizmo kanonus – „Dideli įvykiai Naujamiestyje“ (1953 m.; pirma redakcija – „Po audros“, 1948 m.). Publikuoti socialistinės tematikos apsakymų rinkinys „Vidurnakčio mįslė“ (1979 m.), romanai „Žydrieji ežerai“ (1964 m.), „Mašinų žmogus“ (1980 m.), nuotykiniai romanai vaikams „Stikliniai balandžiai“ (1960 m.), „Pilies skersgatvis“ (1968 m.), „Perkūno žirgai“ (1975 m.), apsakymų rinkinys „Grumtynės“ (1982 m.). J. Dovydaičio kūriniuose ryškios ideologinės schemos, tendencingumas.

Kino filmo „Tiltas“ (Lietuvos meninių ir kronikinių filmų kino studija, režisierius B. Šreiberis, 1956 m.) scenarijaus autorius. Tuomečių kinematografininkų sąjungos, rašytojų sąjungos ir automėgėjų draugijos narys. 1964-ais J. Dovydaičiui suteiktas nusipelnusio kultūros veikėjo vardas.

Jonas Lankutis

”

Geras dramos kūrinys dažnai panašus į sprogimą, kurio deglį atsineša kas nors iš hamletų, norų, čekių ar šarūnų giminės. Dramoje gali ir nebūti maištingo personažo, gali niekas nežvanginti kalavijais, bet visada vienaip ar kitaip juntama herojiškai arba kritiškai mąstanti asmenybė, jos mintys, jos temperamentas, jos santykis su tikrove. Vien vaizduoti, vien „įsijausti“ į aprašomus įvykius ir žmones čia neužtenka. Užtaisas turi slypėti paties autoriaus kūrybiniame nusiteikime. Jame yra konflikto pradžia, jame yra problemos gemalas.

Jonas Lankutis. Lietuvių tarybinė dramaturgija. V.: Vaga, 1983.

Lietuvių literatūros tyrinėtojas, kritikas, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras. Gimė 1925 m. Gargžduose. 1948 m. įstojo į Vilniaus universitetą, studijavo lituanistiką. Mokslus tęsė SSRS MA M. Gorkio pasaulinės literatūros instituto aspirantūroje ir 1956 m. apgynė filologijos mokslų kandidato disertaciją. 1975 m. filologijos mokslų daktaras. 1985 m. LSSR mokslų akademijos tikrasis narys. 1950-1953 m. dirbo savaitraščio „Literatūra ir menas“ redakcijoje. Nuo 1956 m. dirbo Lietuvių kalbos ir literatūros institute), 1984-1992 m. šio instituto direktorius.

Išleido per dvidešimt knygų, ne ką mažiau suredagavo, parašė per šimtą straipsnių ir studijų įvairiais literatūros klausimais. Keturis dešimtmečius, jo paties žodžiais tariant, „dirbęs literatūroje“ – ir kaip jos tyrėjas, ir kaip bendrų darbų organizatorius bei vadovas.

Pirmoji J. Lankučio publikacija ženkliska – skirta Martyno Mažvydo „Katekizmo“ 400 metų jubiliejui (1947). Pirmoji tyrinėtojo knyga – straipsnių rinkinys „Lietuvių dramaturgija“ (1958). Įsitraukęs į kritiką pirmuoju pokario dešimtmečiu, laikėsi oficialių reikalavimų, bet palaikė literatūros atsinaujinimą, prasidėjusį šeštojo dešimtmečio viduryje, daugiausia dėmesio sutelkdamas į procesą. Kaip apibūdina Vytautas Kubilius, J. Lankutis laikėsi pozicijos: neliesti to, kas, kaip tuo metu, atrodė, nepajudinama, ir judinti tai, kas galėjo būti pajudinta gimtosios literatūros labui, atsargiai plėsti oficialios doktrinos rėmus, įvedant ir įteisinant moderniuosius kūrybos bruožus.

J. Lankutis buvo geras diplomatas ir kompetentingas dramaturgijos žinovas. Svarbiausias jo veikalas – studija „Lietuvių dramaturgijos raida“ (1974, 1979), kurioje aptarta apie 700 dramos kūrinių ir beveik 100 jų autorių. Ši studija buvo etapinė ir J. Lankučiu, ir lietuvių literatūros mokslui, nuo pirminio faktų kaupimo perėjusiam prie sintetinių apibendrinimų, prie žanrinės tipologijos.

Parašė didelių literatūrologijos darbų: „Literatūra ir humanistiniai idealai“, „Eduardo Mieželaičio poezija“, „Vincio Mykolaičio-Putino kūryba“, studijas „Justino Marcinkevičiaus dramatinė trilogija“ (1977), „Etiudai apie Juozą Grušą“ (1981). Parengė monumentalius dramaturginės literatūros studijų darbus: „Lietuvių tarybinė dramaturgija“, „Lietuvių dramaturgijos raida“. Akademiko veikalai buvo įvertinti Lietuvos valstybinėmis premijomis. 1995 m. buvo apdovanotas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu.

* * *

Rašytojas Grigorijus Kanovičius prisimena:

„Stebino jo kuklumas ir geranoriškas bendravimas su žmonėmis, pažįstamais ir nepažįstamais, dideliais ir mažais, užimančiais aukštus postus ir tais, kurie vadinami prastuomene.

Mes daug metų pragyvenome greta, vienoje laiptinėje, vadinamajame rašytojų name Antakalnio gatvėje, name Nr.8. Lankučių šeima – pirmame aukšte, o mes – viršutiniame. <...>

Įsiminė Jono juokais pasakyta frazė apie tai, kad visi dideli rašytojai, kaip ir dera dideliems, gyvena viršutiniuose aukštuose, o visa „smulkmė“ – žemutiniuose. „Dangaus“ gyventojų jis nevardino. O reikėtų pasakyti, kad viršutiniuose aukštuose iš tiesų gyveno ir dirbo dideli rašytojai, tokie kaip Antanas Miškinis, Justinas Marcinkevičius, Algimantas Baltakis, Kazys Saja. Pasisekė ir man, iš pradžių įsikūrusiam antrame aukšte, pagyventi viršuje, kai pasikeitėm butais su poetu Vladu Mozuriūnu, tuometiniu Pergalės žurnalo <...> redaktoriumi.

– Štai ir tu dviem aukštais pakilai, – juokavo rimtasis Lankutis.

<...> Susitikdavau su juo ne tik Lietuvių kalbos ir literatūros institute, kur mes kurį laiką kartu dirbome, ne tik spektakliuose ir Rašytojų sąjungos susirinkimuose, bet ir mūsų erdviame kieme, kuris tuo pačiu metu priminė ir tinklinio/futbolo aikštelę, ir maištingą Haid parką, kuriame gražbyliavo bei iki užkimimo ginčijosi ir dabar tebegyvenantys garsūs rašytojai, kritikai, dramaturgai. Tiesa, Jonas, jeigu ir ateidavo į tą Haid parką, tai dažniausiai reikšmingai tylėdavo arba įdėmiai stebėdavo, kaip skraido kamuolys ir laisvos mintys, kurios ne visada būdavo adekvačiai atspindimos cenzūruojamuose mūsų eilėraščiuose ir romanuose. Kieme mūsų atvirumo ir drąsos temperatūra buvo dešimtėmis laipsnių karštesnė negu mūsų rašiniuose“.

Ištrauka iš „Jonas Lankutis literatūros kasdienybėje“ (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius, 2006).

Justinas Marcinkevičius

NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

”

Tad ir kūryba man yra kalbėjimas su žmogumi ir apie žmogų. Vargu ar kas įtikins mane turint ją kokį kitą tikslą. Kalbėjimas žmonių kalba, nes visada norėjau suprasti ir būti suprastas. Esu ir medžio, ir paukščio, ir žolės lūpos, turiu ir už juos kalbėti, nes poezija – tai rūpestis dėl visko, kas yra, o tiesa gali būti ir kalnas, ir smėlio grūdelis. Štai kodėl žmogus, paklaustas apie gyvenimą, visam gyvenimui susimąsto.“

J. Marcinkevičius, 1977 m.

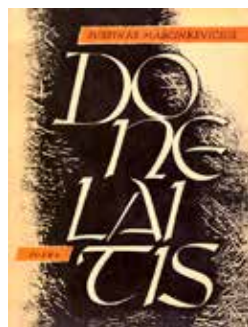
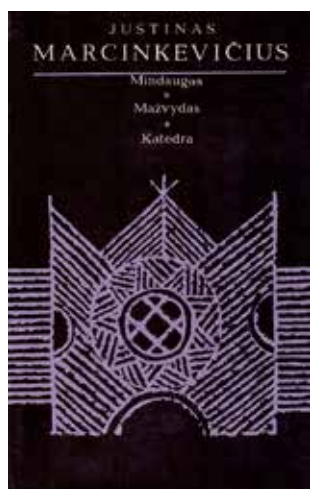
Justinas Marcinkevičius – lietuvių poetas, prozininkas, dramaturgas, vertėjas, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys. Gimė 1930 m. kovo 10 d. Važatkiemyje. 1954 m. Vilniaus universitete baigė lituanistikos studijas. Dirbo žurnalų „Genys“ ir „Pergalė“ redakcijose, 1959–1960 m. Lietuvos rašytojų sąjungos valdyboje. Atgimimo pradžioje buvo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys.

J. Marcinkevičius lietuvių suvokiamas kaip „tautos poetas“: tęsdamas neoromantinės lyrikos raidą, savąja kūryba gaivino lietuvių kultūrinę savimonę, sugrąžino į lietuvių literatūrą humanistinę idėją, įtvirtino estetinius literatūros kriterijus. Anot literatūrologų, visa jo poezija tarsi dalintina į du polius: pirmasis artimesnis romantinei tradicijai, antrasis – modernumui bei avangardui. Pagrindinės J. Marcinkevičiaus kūrybos temos buvo Lietuva, jos istorija, dabartis, gamta ir kultūra, žmogus Tėvynėje, žmogaus egzistencinė problematika: laimė, kančia, ištikimybė, pareiga, dora. J. Marcinkevičius į Lietuvos dramaturgijos ir teatro istoriją įrašytas aukso raidėmis savąja trilogija „Mindaugas“, „Katedra“, „Mažvydas“, kurioje giliai apmąstomi Lietuvos valstybės susidarymo ir suvienijimo etapai, architekto kūrėjo ir tarnavimo bažnyčiai santykis, gimtosios kalbos grožis, galia ir išsaugojimo svarba. Ši trilogija ugdė tautiškumą, žadino domėjimąsi gimtąja kalba ir šlovinga istorija.

J. Marcinkevičiaus poezijos branduolys – lietuvių tautos savasties, jos istorinio kelio bei likimo apmąstymas. Svarbiausias tautinės tapatybės šaltinis poetui buvo sodžiaus kultūra, tad eilėraščiuose ir poemose kasdieniai žemdirbių darbai, butis ir daiktai vaizduojami kaip svarbūs ritualai, įgaunantys sakralumo ir mitologijos bruožų. J. Marcinkevičiaus kūriniuose gausu Lietuvos kaimo gamtos perteikimo. Bene kertinė poeto kūrybos atrama buvo lietuvių tautosaka, iš jos kūrėjas perėmė daugelį poetinių įvaizdžių ir melodingą intonaciją.

J. Marcinkevičiaus kūryba atskiromis knygomis išleista keliolika užsienio kalbų, jo eilėraščiai tapo bemaž poros šimtų dainų tekstais.

Žinomias apdovanojimai: 1957 m. LSSR valstybinė premija už poemą „Dvidešimtas pavasaris“, 1965 m. „Poezijos pavasario“ laureato vardas, 1969 m. LSSR valstybinė premija už dramą-poemą „Mindaugas“, 1975 m. LTSR nusipelnusio meno veikėjo, 1978 m. LSSR liaudies poeto vardas, 1985 m. Suomijos Didžiojo Sidabro medalis už „Kalevalos“ vertimą, 1993 m. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordino 3-ojo laipsnio medalis, 1994 m. Santarvės premija, 1997 m. DLK Gedimino 1-ojo laipsnio ordinas, 1998 m. Johano Gotfrydo Herderio premija ir Norvegijos Karališkasis Garbės ordinas „Commander“, 2000 m. literatūrinė „Varpų“ premija ir Lietuvos nepriklausomybės medalis, 2001 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija, 2002 m. lapkričio 20 d. Vilniaus miesto garbės piliečio vardas, 2003 m. Vytauto Didžiojo ordino Didysis kryžius, 2004 m. Estijos Respublikos Baltosios žvaigždės 2-ojo laipsnio ordinas, 2005 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos apdovanojimas ir Baltijos Asamblėjos literatūros premija, 2008 m. Nacionalinė pažangos premija ir LR Prezidento medalis Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio Iniciatyvinės grupės nariui, 2009 m. Vaižganto literatūrinė premija, 2010 m. Jono Aisčio literatūrinė premija.

Kazys Ambrasas

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKA

”

Niekada nemaniau ir nemanau, kad kritika yra pats garbingiausias ar pats populiariausias literatūros žanras. Jokiu būdu tai nėra ramiausias literatūros baras: yra tekę likti ir „su skydu“, ir „ant skydo“... Bet tai yra pats tinkamiausias literatūros žanras – žinoma, tam, kas šį žanrą pasirinko ar pasirenka kaip vienintelį, pasirenka dorai, nuoširdžiai, nesitikėdamas jokių medžiaginių lobių, negalvodamas apie mieščionišką ramybę, apie galimas odes ir neišvengiamas elegijas, o tetrokšdamas nesavanaudiškai tarnauti dvasiniam visuomenės gyvenimui, vildamasis prisidėti jei ne visada prie estetinių vertybių gausinimo, tai bent jau prie jų platesnio paskleidimo visuomenėje, prie tikrųjų vertybių populiarinimo ir tariamųjų tuštybės atskleidimo.“

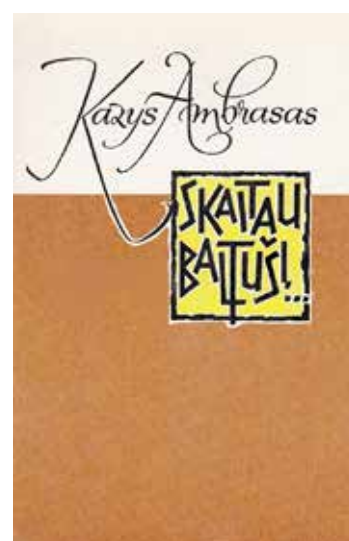
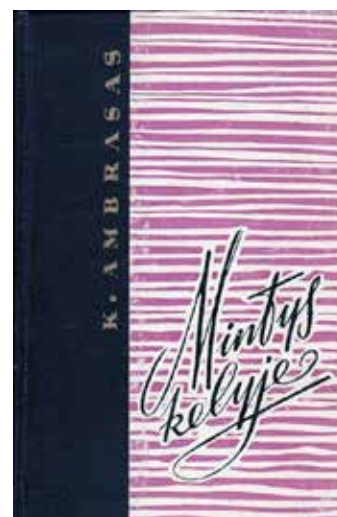
K. Ambrasas, 1977 m.

Literatūros kritikas, redaktorius Kazys Ambrasas (1931–1987) mokėsi Joniškio gimnazijoje, 1950–1955 m. Vilniaus universiteto Istorijos ir filologijos fakultete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. 1956–1961 m. dirbo savaitraščio „Literatūra ir menas“ redakcijoje. 1961–1963 m. LSSR rašytojų sąjungos valdybos atsakingasis sekretorius 1964–1970 m. LSSR kultūros ministerijos repertuarinės redakcinės kolegijos narys.

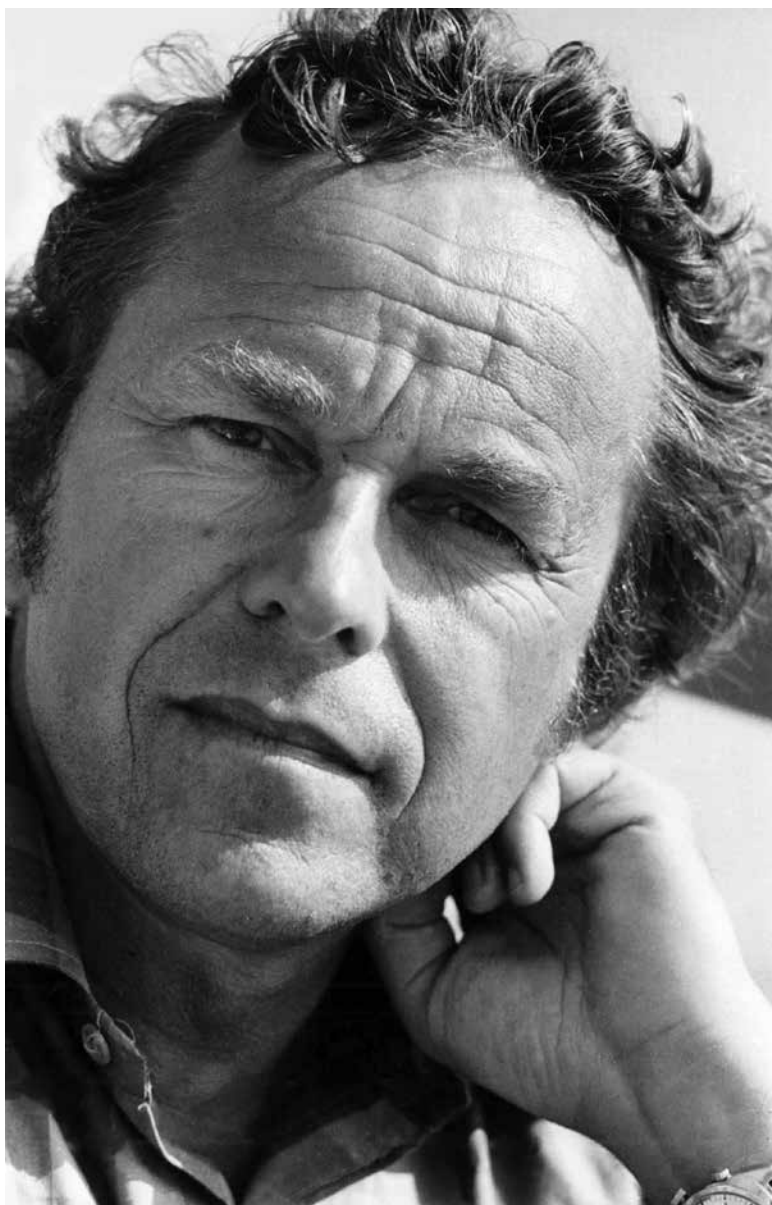
1969 m. filologijos mokslų kandidatas. 1970–1984 m. leidyklos „Vaga“ vyr. redaktorius.

Bibliografija: „Laiko tiesa“ (1960 m.), „Literatūra – gyvenimo atspindys“ (1960 m.), „Literatūros akiračiai“ (1961 m.), „Mintys kelyje: kai kurie šiuolaikinio literatūrinio proceso bruožai“ (1963 m.), „Pažangioji lietuvių kritika“ (1966 m.), „Kritikos etiudai“ (1976 m.), „Leksiniai lietuvių kalbos substitutai“ (1976 m.), „Pažangioji lietuvių kritika, 1918–1940: bandymas analizuoti ir sintetinti“ (1978 m.), „Kritikos etiudai: kritikos raštų rinktinė“ (1981 m.), „Romano likimas, arba Liudo Vasario draugai ir priešai“ (1983 m.), „Gyvenimo apoteozė: straipsniai, atsiminimai, pašnekesiai“ (1984 m.), „Skaitau Baltušį“ (1986 m.).

Apdovanojimai: Nusipelnusio kultūros veikėjo (1975 m.), valstybinė premija (1979 m.)

Kazys Saja

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKA

”

Laikas padeda įsigyti patirties ir podraug kelia vis naujų reikalavimų. Gyvenimo rateliai barška, ridedėdami per abejonių kupstus ir kelmus, klimpsta į buities makalynę, o prekyje – vis kalnas ir kalnas.“

K. Saja, 1976 m.

Kazys Saja gimė 1932 m., Skėrių kaime, Pasvalio rajone. Būdamas mažas, neteko tėvų, todėl su broliu išsikraustė pas dėdienę į Kauną, iš kur po metų išvyko į Plungę, Vaištarų kaimą. 1943 m. baigė Paukštakių pradžios mokyklą, 1952 m. – Klaipėdos žemės ūkio technikumą. Nenorėdamas tapti agronomu, nutarė siekti architekto specialybės, tad įstojo į Kauno politechnikos institutą, bet jo nebaigęs grįžo į Klaipėdą ir įstojo į Mokytojų instituto Gamtos ir geografijos skyrių. Jį baigė 1954 m., tuo metu skleidėsi ir rašytojo kūrybiniai gebėjimai – parašė pirmąją pjesę „Lažybos“. Pjesė buvo sėkminga – 1954 m. pastatyta Klaipėdos dramos teatre, o 1955 m. – Estijoje, Piarnu dramos teatre. Pritrūkęs veiklos, K. Saja išvyko į Vilnių: norėjo studijuoti Vilniaus universitete, bet nebuvo priimtas, tad pradėjo mokslus Pedagoginio instituto Lituanistikos fakultete. Tuo metu ir parašė apsakymų knygelę „Klumpės“, atvėrusią kelią į vaikų literatūrą. 1957 m. pastatytos kelios Kazio Sajos pjesės: komedija „Silva studentauja“ – Lietuvos akademiniame dramos teatre, o „Sėptynios ožkenos“ – Klaipėdos dramos teatre. Po metų rašytojas baigė studijas. Tuo metu nemažai jo pjesių sulaukė dėmesio ir atvėrė kelią tolesnei rašytojiškai, kūrybinei karjerai. Vėliau K. Saja pasuko link politikos: 1988–1990 m. buvo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Vilniaus miesto tarybos narys, o nuo 1990 m. – jis jau deputatas bei Nepriklausomybės atkūrimo akto signataras LR Aukščiausiojoje Taryboje – Atkuriamajame Seime.

Nuo 1956 m. Kazys Saja – Lietuvos rašytojų sąjungos narys. Kūrėjo tekstams būdingi tautiškumo, humanizmo, laisvamaniškumo, kaimo, pagonybės, senolių išminties bruožai. K. Saja drąsiai reiškia pilietinę poziciją, aktyviai pasisako politiniais, socialiniais, etikos ir kitais visuomenei svarbiais klausimais.

Apdovanojimai: 1972 m. respublikinė premija už apysaką vaikams „Ei, slėpkitės“, 1977 m. Žemaitės premija už apsakymų knygą „Po to, kai jie pavirto medžiais“, 1987 m. Juozo Grušo premija už dramą „Žemaičių piemu“, 1989 m. Kosto Kubilinsko premija už apysaką „Gvidono apsiaustas“, 1989 m. Motiejaus Valančiaus premija už pjesę „Žemaičių piemu“, 1989 m. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino 5-ojo laipsnio ordinas, 2000 m. Lietuvos nepriklausomybės medalis, 2014 m. Martyno Vainilaičio premija už mitologinius motyvus knygoje „Kinivarpų raštai“, 2014 m. knyga „Liesnojanti“ nominuota Metų knygos rinkimuose pauglių knygų kategorijoje.

Kostas Kubilinskas

”

Oi, tu nežinai!... Dėl poezijos, brolyti, aš galiu viską... Viską... Dėl jos man nieko negaila, net gyvenimo, kad tik joje palikčiau bent trupinėlj savęs.

Kostas Kubilinskas

Vaikų poetas, sovietinio saugumo represinės struktūros MGB agentas. Kostas dar pradžios mokykloje pradėjo rašyti eilėraštukus. Jo vaikiškus eilėraštukus, eiliuotas korespondencijas, humoreskas spausdino ne tik „Šaltinėlis“, bet ir „Žvaigždutė“, „Žiburėlis“, „Ateities spinduliai“. Karo metais paskelbė antisovietinių kūrinų. Po karo Vilniuje įsidarbino „Komjaunimo tiesos“ redakcijoje, studijavo Vilniaus universitete. 1946 m. K. Kubilinskas buvo užverbuotas MGB ir gavo „Varno“ slapyvardį. Gal dėl pasižadėjimų nevykdymo ar dėl vokiečių okupacijos metų eilėraščių, MGB nutarė K. Kubilinską nubausti. 1946 m. jis buvo pašalintas iš jaunųjų rašytojų sekcijos, išmestas iš Vilniaus universiteto bei tarnybos redakcijoje.

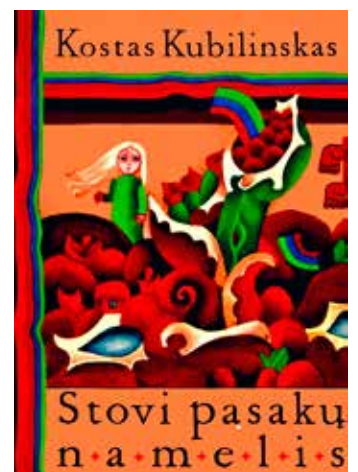
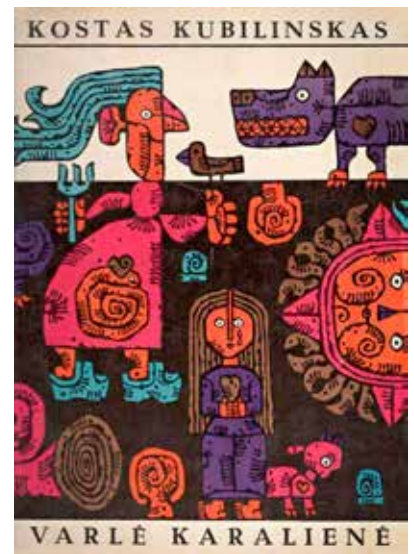
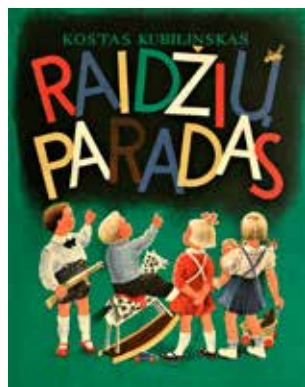
K. Kubilinskas nutarė išdavystę atgauti teisę būti sovietiniu rašytoju. 1948 m. jis tapo partizanų ryšininku ir tuo pačiu metu parašė laišką LKP CK pirmajam sekretoriui Antanui Sniečkui. „Varnas“ išsiderėjo, kad mainais už sėkmingą bendradarbiavimą jam leis grįžti į universitetą, dirbti rašytojo darbą, parems materialiai. 1949 m. kartu su kitu MGB agentu Kalesnikų miške nušovė miegantį Dainavos apygardos partizanų vadą Benediktą Labėną-Kariūną, išdavė jam žinomas partizanų slėptuves. Iš viso dėl jo kaltės žuvo 15 partizanų.

Nuo 1957 m. K. Kubilinskas dirbo „Genio“ redakcijoje. Jis tapo skaitomiausiu vaikų poetu. Jo eilėraščiai – skambūs, žaismingi. Poetui ypač sekėsi rašyti eiliuotas pasakas („Molio Motiejukas“, „Vėjo botagėlis“, „Strakaliukas ir Makaliukas“). Pagal K. Kubilinsko eiles buvo sukurta nemažai dainelių vaikams.

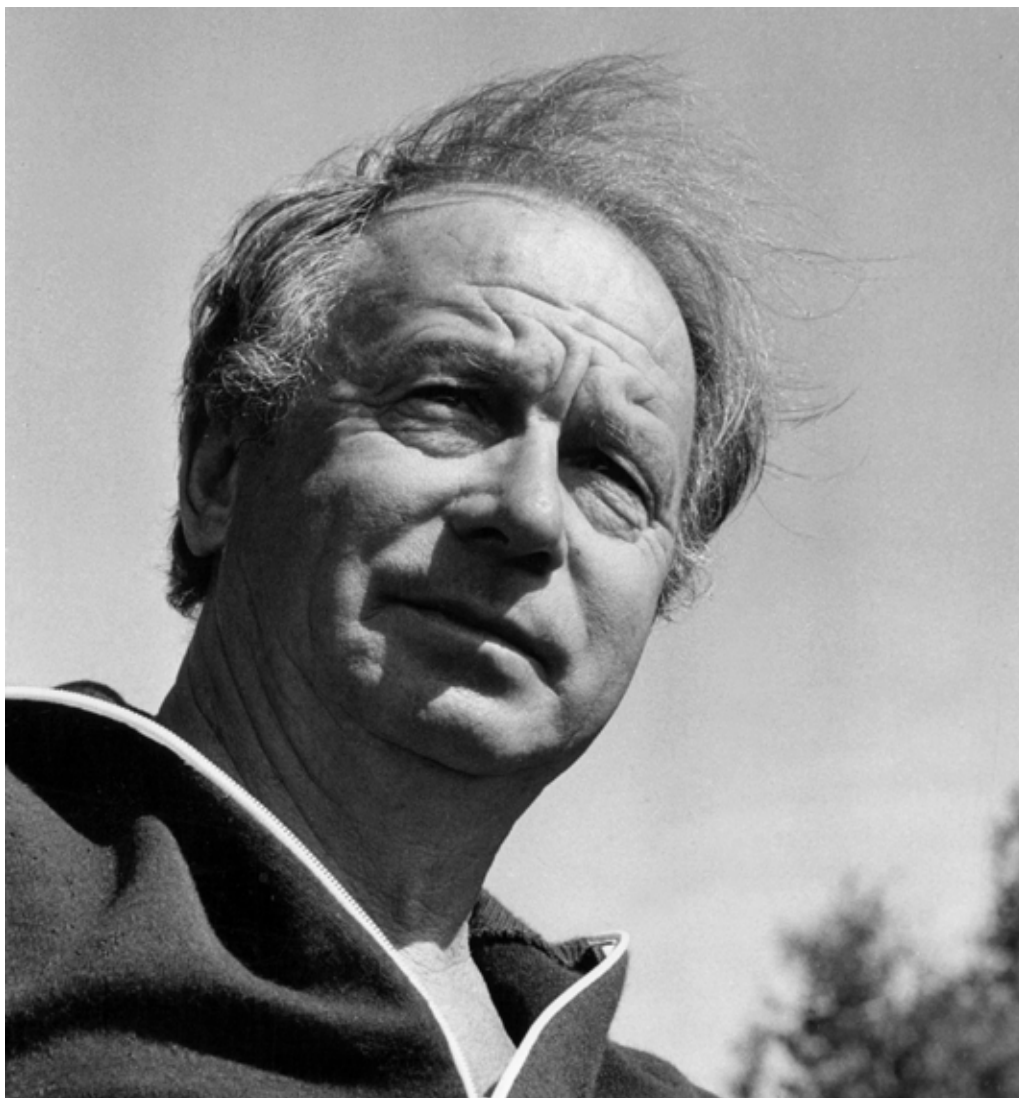
Išleistos poezijos knygos vaikams „Oželis kvailėlis“ (1951), „Raidžių paradas“ (1951), „Pumpurėliai“ (1956), „Su žilvičio dūdele“ (1957), „Stovi pasakų namelis“ (1957), „Mano skaičiai“ (1957), „Mano spalvos“ (1957), „Buvo buvo, kaip nebuvo“ (1958), „Žiogeliai šoka“ (1959), „Pionierių palapinės“ (1960), „Untulis ir mėnulis“ (1960), „Gintarėliai“ (1961), „Spaliukai sakaliukai“ (1962), „Varlė karalienė“ (1962) ir kt. Pomirtinė lyrikos knyga suaugusiems „Lygumos dainuoja“ išėjo 1964 m. Už poezijos knygas vaikams 1959 m. paskirta LSSR respublikinė premija.

K. Kubilinsko planai eilėmis parašyti gražiausių šimtą lietuvių liaudies pasakų liko neįgyvendinti. 1962 m., išvykęs į rašytojų poilsio namus netoli Maskvos, poetas neiškiomis aplinkybėmis žuvo, nesulaukęs nė keturiasdešimties metų.

Po Nepriklausomybės atkūrimo, paaiškėjus K. Kubilinsko išdavystės aplinkybėms, jį kaip rašytoją imta ignoruoti. Nepaisant neigiamo požiūrio į autoriaus poelgius, jo kūriniai tebeužima literatūrinę vertę atitinkančią vietą.

Marijonas Krasauskas

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKA

”

Gimiau Kaune, darbininkų šeimoje. Vienas mano senelis buvo vargounininkas, kitas – kalvis. Galbūt, todėl iš vieno paveldėjau skardų balsą, iš kito – kietą kumštį. Ką veikiu, kuo buvau, kokiais gyvenimo laiptais kilau ir kritau – dabar tai neturi jokios reikšmės. Pragyvenau daugiau nei pusę amžiaus, o iki šiol neišmokau blaiviai žiūrėti į gyvenimą: turiu pašėlusį norą kovoti su vėjo malūnais. Esu karštai įsimylėjęs vieną merginą, vardu Lakaja, ji kartais apvilia žuvelėmis, bet savo nuostabiu grožiu – niekad. Ir toliau lieka svajonė parašyti bent vieną gerą knygą. Svajonė lieka svajonėmis, bet kol plaks širdis – tai sieksiu.“

M. Krasauskas, 1976

Prozininkas Marijonas Krasauskas (1921–1992, kūrybinis slapyvardis – Kazys Marukas) 1941 m. baigė Kauno trečiąją gimnaziją. Įstojo į pagrindinę komjaunimo organizaciją. Antrojo pasaulinio karo metu tarnavo sovietų armijos 16-oje lietuviškoje divizijoje. 1944–1946 m. dirbo Lietuvos LRS Prezidiume, 1946–1952 m. žurnalo „Jaunimo gretų“ redakcijoje, 1956–1985 m. – žurnalo „Genys“ redakcijoje. Lietuvos rašytojų sąjungos narys – nuo 1955 m.

Apsakymų rinkiniuose „Draugystė“, „Naktigonėje“, „Paprasta istorija“, apysakoje „Žaliakalny šluoja gatves“ daugiausia vaizduojamas darbininkų gyvenimas prieškarinėje Lietuvoje, pokario butis, romanuose „Kam patekės saulė“, „O mūsų tiek mažai“ – 16-osios divizijos karių butis ir žygdarbiai. Parašė apsakymų vaikams. Kūrybai būdingas ramus, analitiškas pasakojimas. K. Maruko kūriniai išversti į rusų, ukrainiečių, baltarusių, moldavų, latvių, estų, vokiečių, lenkų ir kitas kalbas.

Bibliografija: Draugystė“ (1948 m.), „Naktigonėje“ (1953 m.), „Mažasis kareivis“ (1956 m.), „Paprasta istorija“ (1958 m.), „Auksarankė“ (1961 m.), „Mama ir šoferis“ (1962 m.), „Žaliakalny šluoja gatves“ (1962 m.), „Kam patekės saulė“ (1966 m.), „Jei nečiulbėtų lakštingalos“ (1968 m.), „Kada saldinais sninga“ (1971 m.), „O mūsų tiek mažai“ (1973 m.), „Sunku būti geram“ (1978 m. ir 1983 m.), „Auksinis karosiukas“ (1982 m.), „Kareiviškas romanas“ (1984 m.), „Su daina neprąžūsi“ (1985 m.), „Daina apie pavasarį“ (1987 m.).

Apdovanojimai: Respublikinis garbės vardo apdovanojimas (1971 m.), Lietuvos komjaunimo premija už knygas „Kada saldinais sninga“ ir „Kam patekės saulė“ (1972 m.), Respublikinė premija už apsakymų knygą „Sunku būti geram“ (1980 m.), Respublikinis garbės apdovanojimas (1981 m.), P. Ziberto literatūrinė premija (1985 m.) už knygas „Žaliakalny šluoja gatves“, „Kam patekės saulė“, „O mūsų tiek mažai“.

Mykolas Sluckis

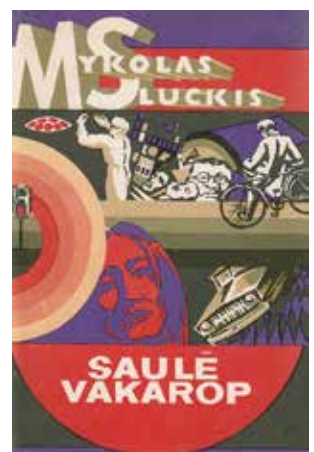
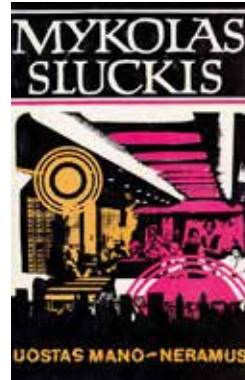
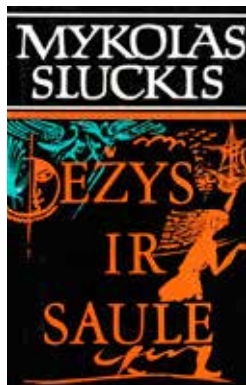
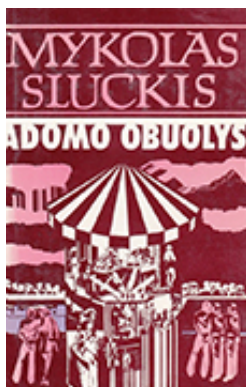
NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

Mykolas Sluckis gimė 1928 m. spalio 20 d. Panevėžio žydų šeimoje. 1941 m. prasidėjus karui, evakuotas iš Palangos pionierių stovyklos gyveno Rusijoje, vaikų namuose. 1951 m. baigė rusų filologiją Vilniaus universitete. 1950–1951 m. redagavo žurnalą „Žvaigždutė“, nuo 1949 m. Lietuvos rašytojų sąjungos narys, 1952–1954 m. Lietuvos rašytojų sąjungos prozos konsultantas, 1954–1959 m. valdybos sekretorius, nuo 1959 m. rašytojas profesionalas.

Ankstyvaisiais kūrybos metais išleido mažosios prozos rinkinių vaikams. Rašytojo kūriniai išversti į 14 užsienio kalbų. Ankstyvojo laikotarpio M. Sluckio kūriniams būdingas lyrizmas, impresionistinė pasakojimo maniera, gili veikėjų psichologinė analizė, vidinio monologo įtaiga. Literatūrologo Vytauto Kubiliaus knygoje „XX amžiaus literatūra“ rašoma: „Spontaniška psichinių būsenų kaita ir maišatis, tapusi pasakojimo centru, lenkė M. Sluckį į modernišką vidinio monologo struktūrą“, – tai nebuvo įprasta to laikmečio literatūrai. Rašytojo, su retu darbštumu triūsiančio literatūroje šeštą dešimtmetį, meistriškumas sunkiai prilygstamas, žodis valdomas virtuosiškai, jaučiant subtiliausias reikšmes ir atspalvius. Rašytojo kūriniai išversti į 14 užsienio kalbų. Pagal jo scenarijų 1966 m. Lietuvos kino studijoje sukurtas meninis filmas „Liptai į dangų“ (rež. Raimondas Vabalas). 1965 m. drauge su E. Mieželaičiu lydėjo Žaną Polį Sartrą jo kelionės po Lietuvą metu.

Kai kurie žinomesni M. Sluckio kūriniai: „Liptai į dangų“ (romanas, 1970 m., kūrinio pagrindu sukurtas kino filmas, režisierius R. Vabalas), „Merginų sekmadienis“ (apsakymai ir apysakos, 1971 m.), „Adomo obuolys“ (romanas, 1973 m.), „Uostas mano – neramus“ (romanas, 1974 m.), „Saulė vakarop“ (romanas, 1976 m.), „Kelionė į kalnus ir atgal“ (romanas, 1981 m.), „Geri namai“ (romanas, 1986 m.), „Medžliepis“ (romanas, 1986 m.), „Išsipildymas ne pagal Joaną“ (romanas ir novelės, 2003 m.).

Apdovanojimai: 1966 m. skirta valstybinė premija už apsakymų rinktinę „Žingsniai“, 1972 m. Žemaitės literatūrinė premija už knygą „Merginų sekmadienis“, 1976 m. premija už vaikų apsakymų rinktinę „Aš vėl matau vėliavą“, 1987 m. Petro Cvirkos premija už knygą „Medžliepis“, 2004 m. Vytauto Didžiojo ordino Karininko kryžius.

Teofilis Tilvytis

LTI BIBLIOTEKOS FOTOTEKA

”

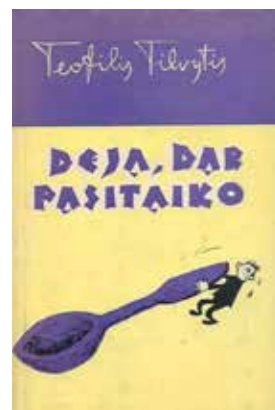
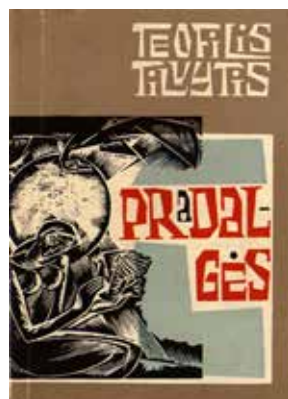
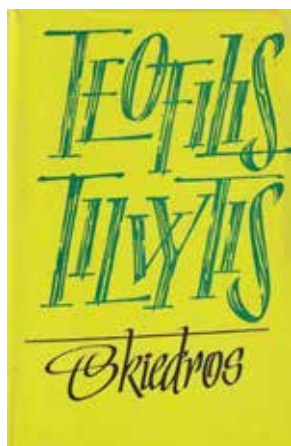
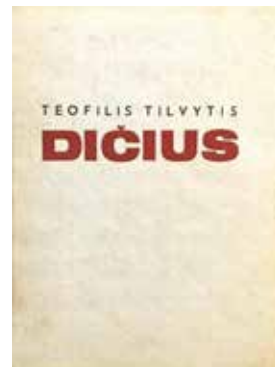
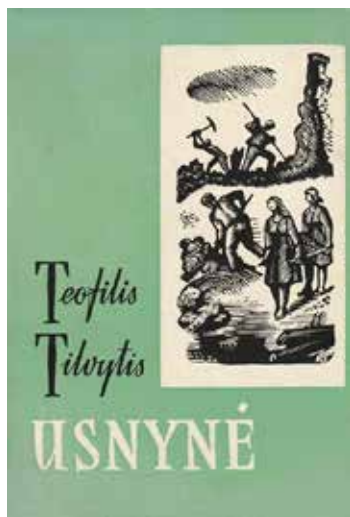
Kažkoks praeities išminčius žmogaus amžiaus vidurkj prilyginęs keturiems metų laikams tokiu būdu: iki 20 metų – pavasaris, iki 40 metų – vasara, iki 60 – ruduo ir t.t. Vadinasi, ruduo praėjo normaliai – surenkant tai, ką vasara davė. O jeigu ta miela vasarėlė savo gėrybių tau pašykštėjo, turbūt, pats buvai kaltas.“

T. Tilvytis, 1966 m.

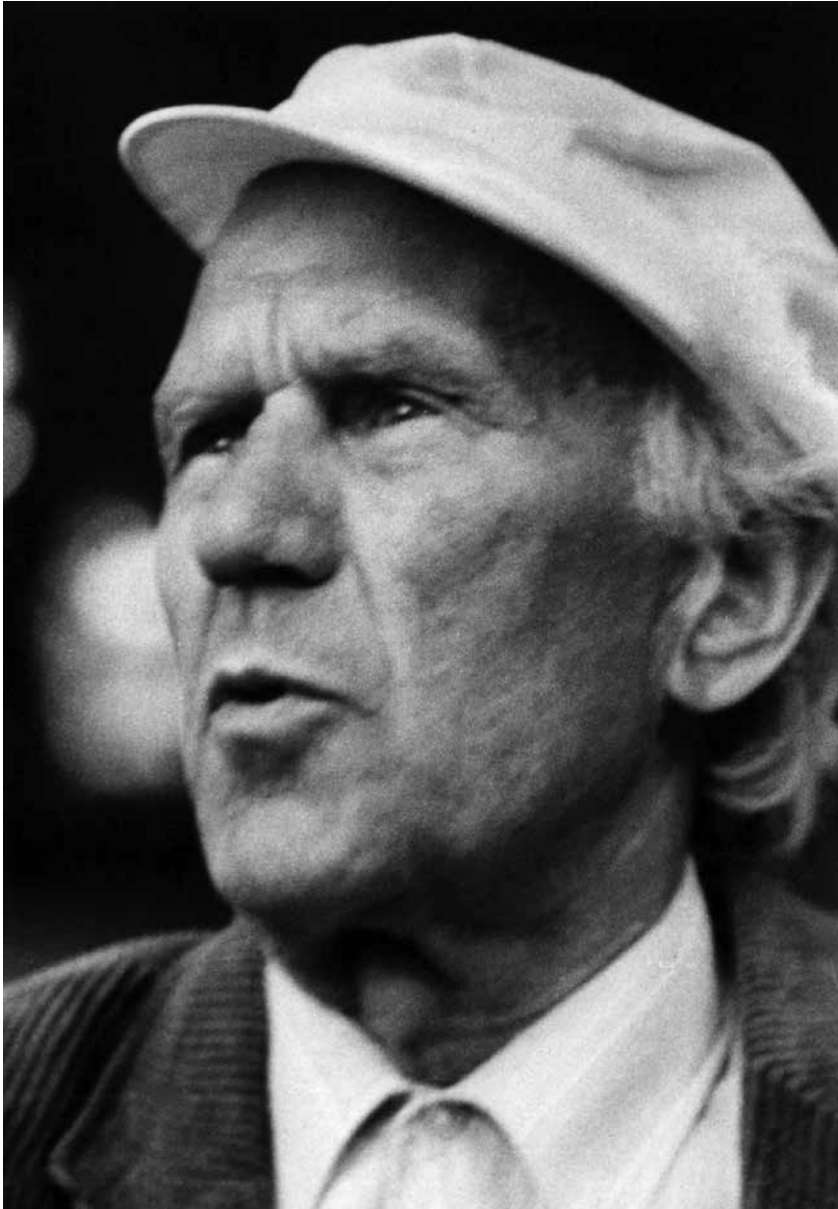

Teofilis Tilvytis 1917–1922 m. mokėsi Panevėžio, Utenos progimnazijose, 1923 m. apsigyveno Kaune, dirbo raštininku. 1924–1925 m. mokėsi Tautos teatro vaidybos studijoje, vaidino satyros ir parodijos teatre „Vilkolakis“. 1926 m. prisijungė prie „Keturių vėjų“ literatūrinės grupės, nuo 1930 m. dirbo literatūrinį darbą, publikavo eiliuotus feljtonus periodiniuose leidiniuose, periodikoje dažniausiai pasirašinėdamas Jul. Bokso slapyvardžiu. 1933–1940 m. redagavo satyros laikraštį „Kuntaplis“, nuo 1936 m. bendradarbiauvo „Literatūros“ žurnale. 1940–1941 m. dirbo žurnalo „Raštai“ redaktoriaus pavaduotoju. 1941 m. vokiečių armijai užėmusį Lietuvą, iš Kauno per Vilnių pasitraukė į Gaidžių kaimą Utenos rajone. Po mėnesio grįžo į Kauną, kelis mėnesius buvo hitlerininkų kalinamas Kauno kalėjime ir Pravieniškių koncentracijos stovykloje. Grįžęs iš kalėjimo, iki 1944 m. gyveno Gaidžiuose, ėmėsi fotografo amato. Nuo 1944 m. gyveno Vilniuje, įsitraukė į Rašytojų sąjungos veiklą, dirbo jos valdybos atsakinguoju sekretoriumi. Nuo 1946 m. pradžios dirbo literatūros konsultantu. 1947–1963 m. T. Tilvytis buvo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, 1958–1969 m. – Lietuvos taikos gynimo komiteto pirmininkas.

T. Tilvyčio kūrybai būdingas aukštaitiškas pasaulėvaizdis ir liaudiškas stilius, satyros bei parodijos žanrų plėtra, komizmo raiškos įvairovė. Poetas išgarsėjo literatūrinėmis parodijomis (rinkiniai „3 grenadieriai“, 1926 m., „Nuo Maironies iki manęs“, 1929 m.). Aktualijų pagrindu kūrė eiliuotus feljtonus, humoristinius eilėraščius, išleido kelis satyrinių eilėraščių rinkinius. Parašė satyrines poetas „Išpardavimas dūšios“ (1928 m.), „Dičius“ (1934 m.), poetas „Usnynė“ (1949 m.), „Šikšnosparniai“ (1951 m.), „Artojėliai“ (I–IV d. 1965 m.) ir kt. Prieškariu parašė romanų, pašiepiančių sostinės valdininkiją – „Ministerijos Rožė“ (1931 m.), „Kelionė aplink stalą“ (1936 m.). Sovietmečiu išleisti poezijos rinkiniai „Baltijos vėjas“ (1948 m.), „Sonetai apie laimę“ (1951 m.), „Eilėraščiai“ (1952 m.), „Tėvynės laukuos“ (1953 m.), „Nameliai mano brangūs“ (1958 m.). Parašė kelionės įspūdžių knygą „Vilnius – Stalinabadas“ (1948 m.). Sovietinio laikotarpio kūriniai rašyti pagal tuomečius socialistinio realizmo reikalavimus. T. Tilvytis išvertė į lietuvių kalbą rusų poetų A. Puškino, N. Nekrasovo, I. Krylovo, A. Bloko, V. Majakovskio kūrinių.

Viktoras Miliūnas

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKA

”

Pašėlusiai greit bėga laikas, persiritus per keturiasdešimt. Tarsi lenkčių eidami, metai griūva vieni per kitus, jau tau penkiasdešimt, jau... Jau tu nebegriebi akimis toli į priekį, o pernelyg dažnai gręžiojies ir žvelgi į nueitą kelią, nepajutęs kaip ėmei gyventi atsiminimais. Atsiminimai... Gražiausi atsiminimai liūdni ir baisūs: jie kalba apie kelionės pabaigą. <...> Ilgai, labai ilgai nesinorėtų atsigręžti, norėtusi eiti ir eiti į priekį, kad ir ne tokiu sparčiu žingsniu, bet vis į priekį ir visą laiką būti kelyje.“

Iš V. Miliūno „Trumpo interviu su pačiu savimi“

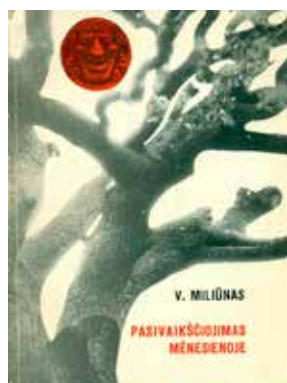
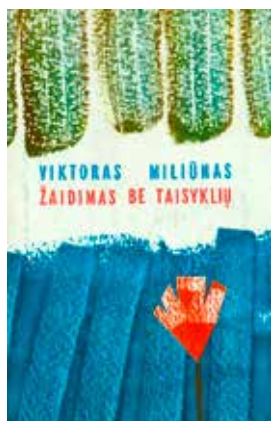
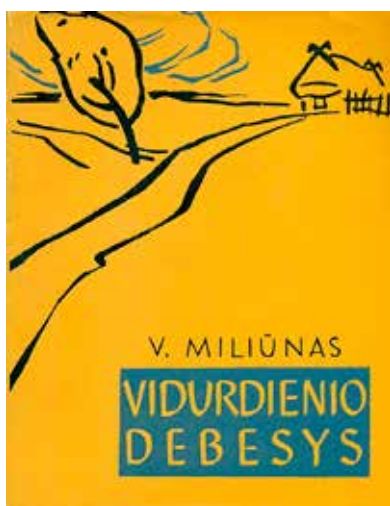
Dramaturgas, prozininkas, vertėjas ir aktorius Viktoras Miliūnas gimė Blantaire, Škotijoje 1916 m., 1921 m. su tėvais grįžo į Lietuvą. Pirmasis eilėraščių žurnale išspausdintas 1930 m., o pirmoji autorinė knygelė „Šešios verpėjos“ – 1935 m. Baigęs Vilkaviškio gimnaziją, 1935–1941 m. studijavo prancūzų kalbą ir literatūrą Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose. Taip pat lankė Balio Sruogos teatro seminarą, spaudoje spausdino eilėraščius, apsakymus, apybraižas, išvertė keletą knygų jaunimui. 1940 m. persikėlęs į Vilnių, vaidino Vaidilos, vėliau Vilniaus dramos teatruose.

1953 m. V. Miliūnas su kūriniumi „Tvirti kaip geležis“ debiutuoja vaikų literatūroje. Rašytojo tekstai vaikams pasižymi poetika, pedagogišku jautrumu. Kiti kūriniai pasirodo po 21 metų pertraukos: „Pirmoji meilė“ arba „nusikaltimas“ (1968 m.), „Vidurdienio debesys“ (1959 m.), „Evalduko metai“ (1986 m.), „Vestuvės Paryžiuje“ (1973 m.), „Evalduko vasara“ (1974 m.), „Koncertas muziejuje“ (1985 m.), „Piknikas Grabšto rage“ (1985 m.), „Meilė ir neapykanta“ (1976 m.), „Skrisk, žuvėdra“ (1980 m.), „Vienas iš trijų“ (1983 m.), „Juoda upė“ (1970 m.), „Žaidimas be taisyklių“ (1981 m.)

V. Miliūnas sumaniai derino kūrėjo ir kritiko pozicijas: parašė daugybę straipsnių ir recenzijų apie respublikos teatrus bei juose pastatytus spektaklius, sukūrė pjesių mažajai scenai (tarp jų – „Sienlaikraštis“, „Neramūs žmonės“, „Savininkėliai“, „Į pakalnę“) bei originalių daugiaveiksmių pjesių („Še tau, kad nori!“, „Vidurdienio debesys“, „Žuvėdros palydi“, „Pasivaikščiojimas mėnesienoje“, „Karuselė“ ir kt.)

„Evalduko metai“ – brandžiausia V. Miliūno apsakymų knyga jauniems skaitytojams: Evaldukas gyvena nuostabiame Lietuvos kampelyje, Kuršių nerijoje, kur aplinkui tyvuliuoja marių vanduo, siaučia vėjai, kvepia žuvimi, Nidų supa auksinės kopos ir gražūs miškai. Berniukas su draugais mėgsta žaisti, ieškoti nuotykių, kurių niekada nestinga: sugalvoja – keliauja žvejoti patys ar žvalgosi, kaip sekasi pamario žvejams, užsimano – klajoja po smėlynus, miškelius, gėrėdamiesi nuostabią gamtą.

Nidos metraštininko V. Miliūno vardas 2005 m. gruodžio mėnesį suteiktas Neringos savivaldybės bibliotekai.

Vytautas Galinis

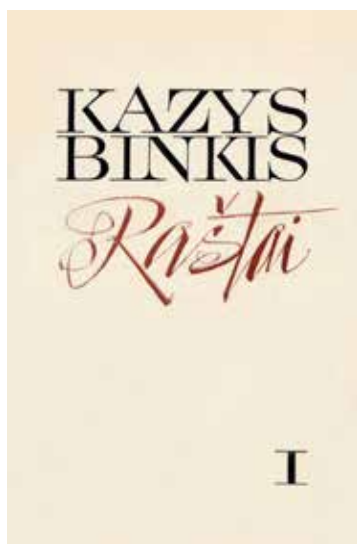
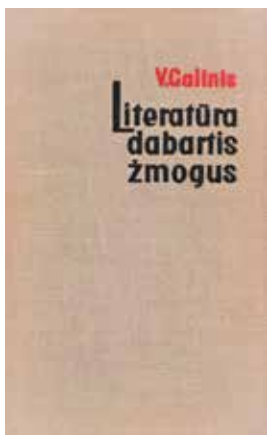
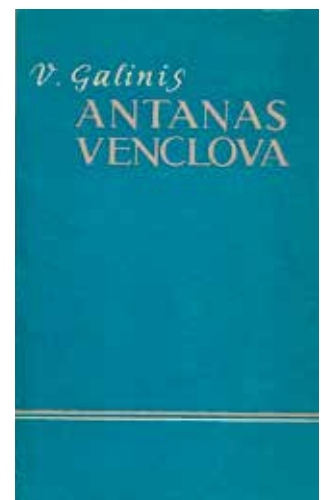
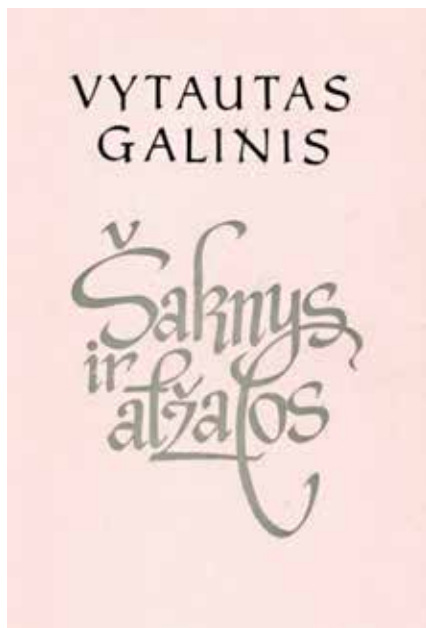

”

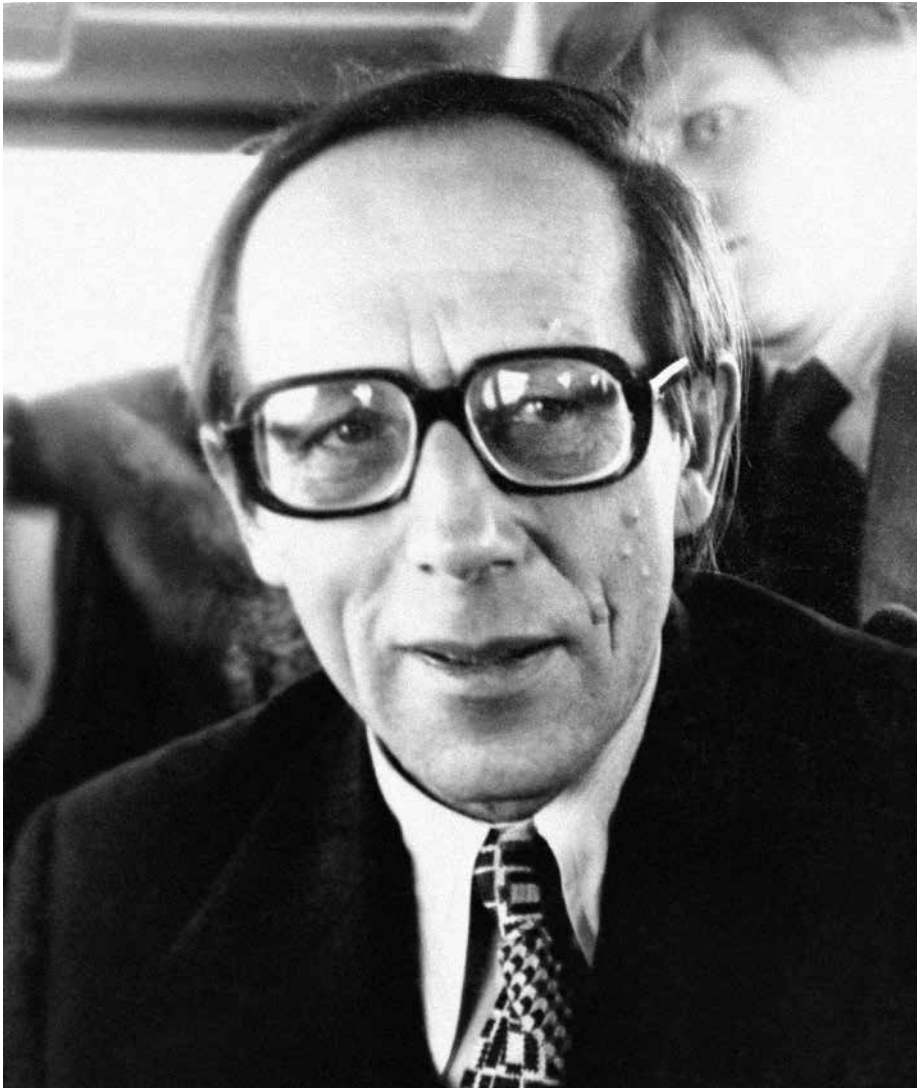
Apie savo gimtinę autobiografijoje („Tarybų Lietuvos rašytojai“, 1989)
Vytautas Galinis rašė: *„Mano gimtinės apylinkėse nėra nei didesnių upių, nei ežerų, tik kaimo pakraščiu sruvena Lomenos upelis, kuriame, kiek prisimenu, retai kada būdavo vandens aukščiau kelių. Ir vis dėlto tai labai mielas kraštas – kalneliais ir kloniais išvagotas, žaliom sodybų kepurėm pasipuošęs, kiek tolėliau melsvuojančios miškų juostos apsuptas.“*

Vytautas Galinis – lietuvių literatūros tyrinėtojas, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras. Gimė 1924 m. Miežonyse (Kaišiadorių valsčius), baigė Kaišiadorių gimnaziją, 1947 m. baigė lietuvių kalbą ir literatūrą Vilniaus pedagoginiame institute, lietuvių kalbos ir literatūros instituto aspirantūrą (jis buvo vienas pirmųjų pastarojo instituto darbuotojų). 1950–1992 m. dirbo šiame institute. 1976–1984 m. Vilniaus universiteto dėstytojas. Nuo 1982 m. profesorius. 1955 m. priimtas į Rašytojų sąjungą.

Parašė studijų, kritikos straipsnių, mokyklinių lietuvių literatūros vadovėlių. Parengė poezijos rinktinių. Išleido literatūros istoriografijos ir kritikos knygas „Petro Cvirkos apsakymai“ (1954), „Antanas Venclova“ (1958), „Literatūra, dabartis, žmogus“ (1966), „Naujos kryptys lietuvių literatūroje“ (1974). Už lietuvių literatūros istorijos tyrinėjimus ir kritikos straipsnių knygą „Šaknys ir atžalos“ (1984) V. Galinis apdovanotas respublikinėmis premijomis (1969 m. ir 1985 m.). Parengė spaudai J. Tysliavos, K. Binkio, H. Radausko ir kitų praeities rašytojų kūrybos leidimų, mokyklinių lietuvių literatūros vadovėlių. Kartu su kitais mokslininkais parašė keturtomę ir dvitomę „Lietuvių literatūros istoriją“ (1958-1968 m. ir 1979-1982 m.), taip pat „Literatūros teorijos apybraižą“ (1982). Sudarė antologijos „Lietuvių poezija“ II dalį (1967), lietuvių poezijos vertimų į rusų kalbą rinkinį „XX a. lietuvių poetai“ (1971). Literatūros istorijos ir kritikos darbuose daugiausia analizuoja sovietinės lietuvių prozos, XX a. trečiojo ir ketvirtojo dešimtmečių lietuvių literatūros kryptis. Mirė 1999 m. Nemenčinėje, palaidotas Vilniuje.

Vytautas Kubilius

O. PAJEDAITĖS NUOTRAUKA

”

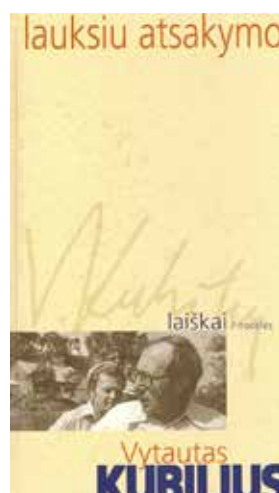
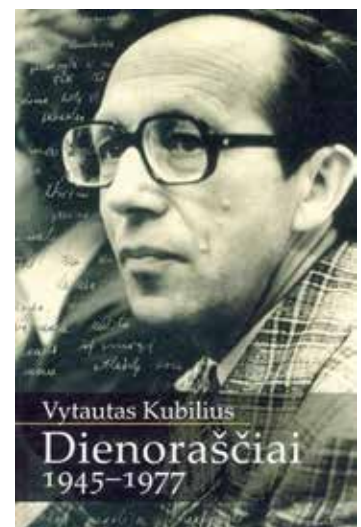
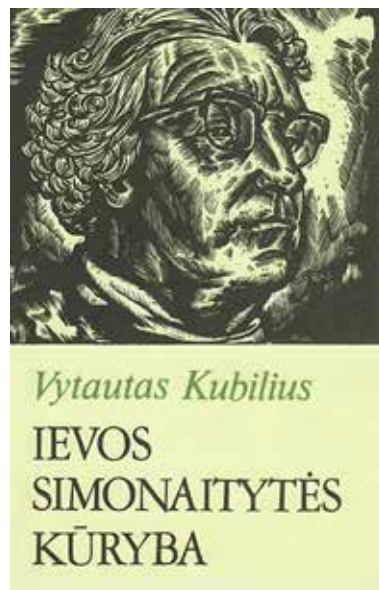
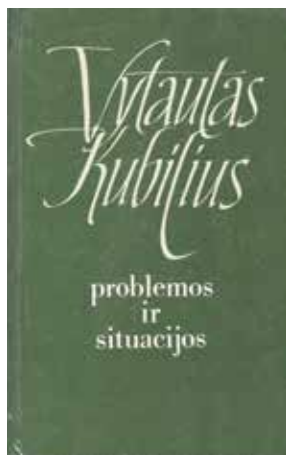
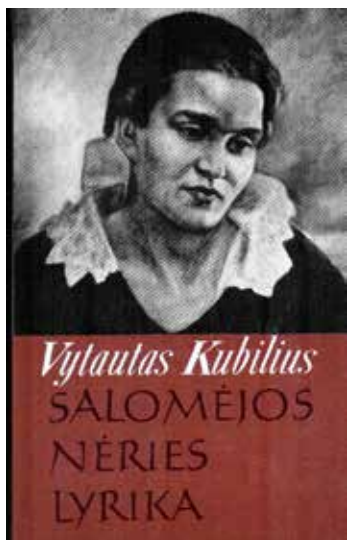
Ar turi kritikas savo gyvenimą? Nuolat eini kitų asmenybių pėdomis, bandai restauruoti jau praėjusius gyvenimus, kad geriau suprastum jų pagimdytas menines vertybes. Gyveni tarsi ne savyje, o svetimuose dvasiniuose pasauliuose, bet per ilgą įsižiūrėjimą jie darosi beveik tavo savastimi. Paskutiniaisiais metais vaikščiojau kartu su Kaziu Boruta jo nerimo ir maišto vingiais, perėjau su dideliu būriu poetų visą XX pradžios lietuvių lyrikos kelią. Tai buvo įdomios kelionės, kai azartiškai kapstaisi iškilusiose problemose, pamiršdamas eilinius nemalonumus, ir brauniesi į finišą, nekvaršindamas galvos, kaip ten būsi sutiktas. Tik pasibaigus kelionei, užgula tuštuma ir nepasitenkinimas. Tada be gailesčio iškarštum pats sau kailį, jei šita bičiuliška paslauga nepasirūpintų kiti. Ir lieka vienintelė išeitis – vėl leistis į kelionę.“

V. Kubilius, 1976 m.

Vytautas Kubilius (1926–2004) – literatūros kritikas, literatūrologas, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, profesorius. Mokėsi Biržų ir Vilkijos gimnazijose. 1948–1949 m. dirbo Biržų bibliotekos vedėju, 1949 m. „Tarybų Lietuvos“ redakcijoje Kaune. 1950–1952 m. savaitraščio „Literatūra ir menas“ redakcijos kritikos skyriaus vedėjas. 1952 m. Vilniaus universiteto Istorijos ir filologijos fakultete baigė lietuvių kalbą ir literatūrą. 1955 m. filologijos mokslų kandidatas. 1955–2001 m. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto (nuo 1990 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) mokslinis bendradarbis, jaunesnysis mokslo darbuotojas, vyriausiasis mokslo darbuotojas, 1991–1997 m. Naujosios literatūros skyriaus vadovas, instituto tarybos pirmininkas. 1978 m. filologijos mokslų daktaras. 1983–1987 m. Vilniaus universiteto dėstytojas. Vytauto Didžiojo universiteto Atkuriamojo senato ir Senato narys, 1992–1995 m. Lietuvių literatūros katedros vedėjas, profesorius. 1991 m. kartu su kitais įkūrė Lietuvos piliečių chartiją ir jai vadovavo. Žuvo eismo įvykiu metu. 2012 m. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas įsteigė Vytauto Kubiliaus premiją.

Literatūros straipsniuose ir monografijose iškeliami kūrėjo asmenybė. Būdingas eseistinis metaforinis stilius, estetiškas vertinimas, psichologinė kūrybos interpretacija. Kituose veikaluose tyrinėjamas tam tikro kūrinio, rašytojo, lyrikos tipo literatūros srovės stilius, įvairių tautų literatūrų sąveika, tautinės literatūros išlikimo problemos, socialiniai, tikrovės, kultūros, kitų menų įtaka literatūrai. Jo veikalų išversta į anglų, estų, latvių, vengrų, vokiečių ir kt. kalbas.

Apdovanojimai: 1969 m. valstybinė premija, 1981 m. valstybinė premija, 1996 m. Lietuvos mokslo premija, 1998 m. DLK Gedimino 4-ojo laipsnio ordinas, 2000 m. Lietuvos nepriklausomybės medalis.

Vladas Mozūriūnas

LLTI BIBLIOTEKOS FOTOTEKA

”

*Saulėlydis...
Šešėlyje kolonų
Per akmenis tamsi Vilnelė šniokščia.
Lyg Bacho muzika – žara raudona.
Lyg Bacho muzika – raudoni bokštai.*

Vladas Mozūriūnas. „Vakaro peizažas“

Mokydamasis Kauno gimnazijoje lankė literatų būrelį, per kurį įsitraukė į pagrindinę komjaunimo veiklą ir 1938 m. įstojo į šią organizaciją. Rašė eilėraščius ir straipsnelius, kuriuos spausdino žurnalas „Moksleivių varpai“.

1940–1941 m., Lietuvą okupavus sovietams, poetas stačia galva nėrė į jvykių sūkurį: organizavo komjaunimo mitingus, „Komjaunimo tiesoje“ dirbo reporteriu, redagavo žurnalą „Pionierius“.

Karo metais pasitraukęs į Rusiją, darbavosi fronto laikraščio „Už Tarybų Lietuvą“ redakcijoje. Po karo, grįžęs į Vilnių V.Mozūriūnas redaktoriumi laikraštyje „Komjaunimo tiesa“ (1945–1948 m.), žurnaluose „Švyturys“ (1948–1954 m.) ir iki mirties – „Pergalėje“ (1958–1964 m.). Pirmasis eilėraščių rinkinys „Žemės sauja“ (1947). Vėlesniuose eilėraščių rinkiniuose („Saulėtekis“, 1950; „Sąžinė negali tylėti“, 1952; „Varpos iš laukų, 1955; „Šaltinis prie kelio“, 1955) vyrauja sovietinių tautų draugystės, imperialistų smerkimo, partijos šlovinimo temos, nors kai kurie kareiviški ir peizažiniai posmai turi išliekamosios vertės. Poezijos rinkiniuose „Vilniaus etiudai“ (1–2, 1958, 1963) ir „Jūros posmai“ (1965), derinant epiką ir lyriką, kalbama apie Vilniaus ir Lietuvos istoriją, žmogaus laikinumą, pabrėžiamas nesulaikomai bėgančio laiko motyvas, praeities apmąstymai nuspalvinti žmogišku liūdesiu, dramatiškumu. Kūryboje vaikams („Laužai prie upės“, 1951; „Vietnamo karys“, 1952) propaguojama sovietinė ideologija, tačiau to išvengta eiliuotoje knygoje „Legenda apie Vilniaus pilį“, 1958). V.Mozūriūnas parašė scenarijų kino filmui „Žingsniai naktį“ (1962, rež. Raimondas Vabalas), scenarijus dokumentinėms kino apybraižoms „Neringa“ (1957), „Nemuno žiotyse“ (1958). Išvertė į lietuvių kalbą J. Slovackio, T. Ševčenkos, M. Tanko kūrinių. 1971 m. išleisti V. Mozūriūno „Raštai“ (2 t., Vilnius, 1971), kurių pirmajame tome publikuojama poetinė kūryba (eilėraščiai, eiliuoti kūriniai vaikams, poezijos vertimai), antrajame – poeto „Autobiografija“ (1957) ir prozos kūriniai, straipsniai apie literatūrą, publicistika. Poetas sostinei paskyrė eilėraščių rinkinį „Vilniaus etiudai“ (I leidimas – 2 kn., 1958–1963; II leidimas – 1980), kuris sovietmečiu buvo vienas pirmųjų bandymų kiek laisviau apmąstyti Vilniaus istoriją ir kultūrą. Knygą iliustravo žymūs lietuvių dailininkai Vytautas Kalinauskas (I leidimą) ir Rimvydas Kepežinskas (II leidimą).

Poetas palaidotas senosiose Rasų kapinėse, Literatų kalnelyje.

